A, B, C na Mara

Bunscileanna do Thionscal na hIascaireachta

Audrey Byrne & Teresa Gilligan

Ionad Foghlama Iarthar na Gaillimhe

Breacadh

Tacaíocht don Fhoghlaimeoir Fásta sa Ghaeltacht

An Chéad Chló 2011

© Ionad Foghlama Iarthar na Gaillimhe

Arna fhoilsiú ag:

Breacadh, Casla, Conamara, Co. na Gaillimhe.

ISBN: 1-904789-58-7

Obair Ealaíne: Francis Kennedy & Ken Lee

Dearadh: Little Bird Design

Priontáil: Castle Print Galway

Is iad na Coistí Gairmoideachais agus na Comhlachtaí Páirtíochta sa Ghaeltacht a bhunaigh Breacadh. Is í an Roinn Oideachais agus Scileanna a mhaoiníonn an tionscadal.

Gach ceart ar cosaint. Níl cead aon chuid den fhoilseachán seo a atáirgeadh, a chur i gcomhad athfhála nó a tharchur ar aon mhodh ná slí, bíodh sin leictreonach, meicniúil, bunaithe ar fhótachóipeáil, ar thaifeadadh nó eile gan cead scríofa a fháil roimh ré ón bhfoilsitheoir.

Réamhrá

Cuireadh an leabhar saothair seo i dtoll a chéile bunaithe ar thaighde a rinneadh ar riachtanais shainiúla oideachais phobal na hiascaireachta. D'éirigh le hIonad Foghlama Aosaigh Iarthar na Gaillimhe maoiniú a fháil don taighde seo ó Ghradaim 'ACE', (gradaim don oideachas aosach, urraithe ag NALA / an EBS).

Baineann an t-ábhar uilig le hiascaireacht agus roghnaíodh go sonrach é chun tacú le foghlaimeoirí atá ag obair i dtionscal na hiascaireachta nó a bhféadfadh spéis a bheith acu in iascaireacht mar chaitheamh aimsire.

Tá sé mar aidhm ag an leabhar seo feabhas a chur ar na scileanna litearthachta agus uimhearthachta atá ag lucht na foghlama, agus ag an am céanna tuiscint a chothú maidir leis an luach atá ag bunscileanna agus ag an teicneolaíocht i dtionscal na hiascaireachta. Tá súil go gcuirfidh an leabhar seo aosoideachas bunúsach ar fáil i dtimpeallacht foghlama atá dearfach agus cabhrach.

Focal Buíochais

Ba mhaith linn buíochas a ghabháil leo siúd ar fad a chuidigh leis an tionscadal seo:

- Foghlaimeoirí fásta a chuir smaointe ar fáil don leabhar
- Treasa Dundass a roinn eolas, scileanna agus smaointe le haghaidh bileoga saothair
- Lucht bainistíochta agus comhghleacaithe i gCoiste Gairmoideachais Chontae na Gaillimhe
- Foireann BIM a chuir tacaíocht ar fáil maidir le gnéithe teicniúla de thionscal na hiascaireachta
- EBS as a dtacaíocht airgid
- NALA as a dtacaíocht agus a gcomhairle le linn an phróisis taighde
- Breacadh as an aistriúchán Gaeilge seo a chur ar fáil.

An Clár

1.	Spriocanna Foghlama a Shocrú	7
2.	An Chumarsáid Neamhfhoclach	23
3.	An Léitheoireacht	33
4.	An Scríbhneoireacht	61
5.	Sábháilteacht Phearsanta	95
6.	Úsáid na Teicneolaíochta	105
7.	Láimhseáil Sonraí agus an Uimhearthacht	129
8.	Cleachtaí Breise	145

Aonad 1

Spriocanna Foghlama a Shocrú

Plean Foghlama

Tá go leor scileanna agat cheana fhéin
atá foghlamtha agat i rith do shaoil.
Scríobh síos liosta de na rudaí atá tú in ann a dhéanamh cheana fhéin:

Mar shampla: iascaireacht, eangacha a dheisiú, carr a thiomáint...

Scríobh síos liosta rudaí a ba mhaith leat
a bheith in ann a dhéanamh:

Mar shampla: foirmeacha a líonadh amach, nótaí a thógail ag cruinniú B.I.M...

Plean Foghlama

Déan liosta de na rudaí a d'fhéadfadh a bheith ag teastáil uait chun cabhrú leat foghlaim:

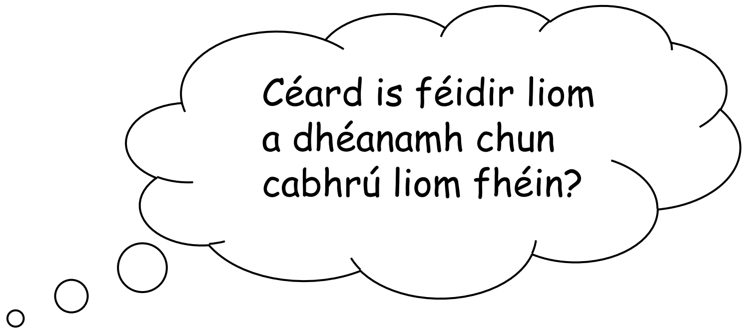

Scríobh síos cúpla rud a d'fhéadfá a dhéanamh a chabhródh leat foghlaim:

Súil Siar

Is úsáideach an rud é seiceáil a dhéanamh orainn fhéin chun fáil amach cén chaoi a bhfuil ag éirí linn. Nuair a chaithimid súil siar, cabhraíonn sé linn an dul chun cinn atá déanta againn a mheas. Cabhraíonn sé linn freisin ár láidreachtaí agus ár laigeachtaí a aithint, mar aon le spriocanna nua foghlama a phleanáil.

Breathnaigh siar ar an bPlean Foghlama a líon tú isteach ag tús an chúrsa agus freagair na ceisteanna seo:

1. Na rudaí atá mé in ann a dhéanamh anois nach raibh mé in ann a dhéanamh chomh maith sin roimhe seo:

2. Céard a chabhraigh liom foghlaim?

3. Ní mór dom tuilleadh oibre a dhéanamh ar…

4. Cén chaoi ar féidir liom cabhrú liom fhéin é seo a dhéanamh?

Bíonn bealaí foghlama éagsúla againn uilig.
Nuair a thosaímid ar rud éicint nua a fhoghlaim, is úsáideach an rud é an stíl foghlama atá againn a bheith ar eolas againn ionas go mbeidh a fhios againn céard é is fearr a fheileann dúinn mar fhoghlaimeoir. Taispeánann an ceistneoir* seo duit cén sórt foghlaimeora thú fhéin. Roghnaigh freagra amháin do chuile cheist:

*Arna chur in oiriúint ó ***Read, Write Now 3***, NALA 2002

1. Caithfidh tú rud éicint a sheachadadh go dtí áit áirithe ach ní raibh tú ann riamh i do shaol. Cé acu de na roghanna seo a leanas a roghnófá?

a) treoracha scríofa a fháil ó dhuine éicint ☐

b) iarr ar dhuine éicint é a mhíniú duit ☐

c) iarracht a dhéanamh an áit a aimsiú thú fhéin ☐

2. An bhfuil daoine eile in ann a dhéanamh amach an chaoi a bhfuil tú ag aireachtáil ó:

a) d'éadan? ☐

b) ton do ghlóir? ☐

c) comharthaíocht do choirp? ☐

3. An bhfuil tú in ann an chaoi a bhfuil daoine eile ag aireachtáil a dhéanamh amach trí:

a) breathnú ar a n-éadain? ☐

b) éisteacht le tón a nglóir? ☐

c) breathnú ar chomharthaíocht a gcoirp? ☐

4. Má chaitheann tú labhairt le duine éicint faoi rud éicint atá tábhachtach, an fearr leat:

a) labhairt go pearsanta leo? ☐

b) labhairt ar an teileafón leo? ☐

c) labhairt leo agus tú ag déanamh rud éicint eile, mar shampla ag iascach, nó ag ithe béile? ☐

Stíleanna Foghlama

5. Nuair a bhíonn am saor agat, an maith leat:

a) breathnú ar an teilifís? ☐

b) éisteacht le ceol? ☐

c) spórt a imirt? ☐

6. Nuair a bhíonn tú díomhaoin, an mbíonn tú:

a) ag breathnú timpeall? ☐

b) ag labhairt leat fhéin? ☐

c) ag méirínteacht? ☐

7. Nuair a bhíonn tú ag litriú:

a) an ndéanann tú iarracht an focal a fheiceáil? ☐

b) an bhfuaimníonn tú an focal? ☐

c) an scríobhann tú é le fáil amach an bhfuil sé ag breathnú ceart? ☐

Stíleanna Foghlama

Cén sort foghlaimeora tú?

Freagraí a Roghnaíodh	Cineál Foghlaimeora	Stíl Foghlama
A-anna den chuid is mó	Foghlaimeoir Amhairc	Foghlaimíonn tú trí rudaí a fheiceáil, trí bheith ag breathnú orthu agus trí threoracha a léamh chun cabhrú leat foghlaim.
B-anna den chuid is mó	Foghlaimeoir Éistitheach	Foghlaimíonn tú trí bheith ag cloisteáil rudaí, ag éisteacht le treoracha agus cabhraíonn sé leat foghlaim trí bheith ag caint fúthu.
C-anna den chuid is mó	Foghlaimeoir cinéistéiseach	Foghlaimíonn tú trí lámh a leagan ar rudaí agus trí ghluaiseacht, is maith leat rudaí a thriail tú fhéin.

Stíleanna Foghlama

Is foghlaimeoir ____________________________ mé.

Is maith liom a bheith ag foghlaim trí

_______________________________________.

D'fhéadfadh roinnt de na stíleanna éagsúla a bheith roghnaithe agat. Léiríonn sé seo go bhfoghlaimíonn tú in go leor bealaí éagsúla.

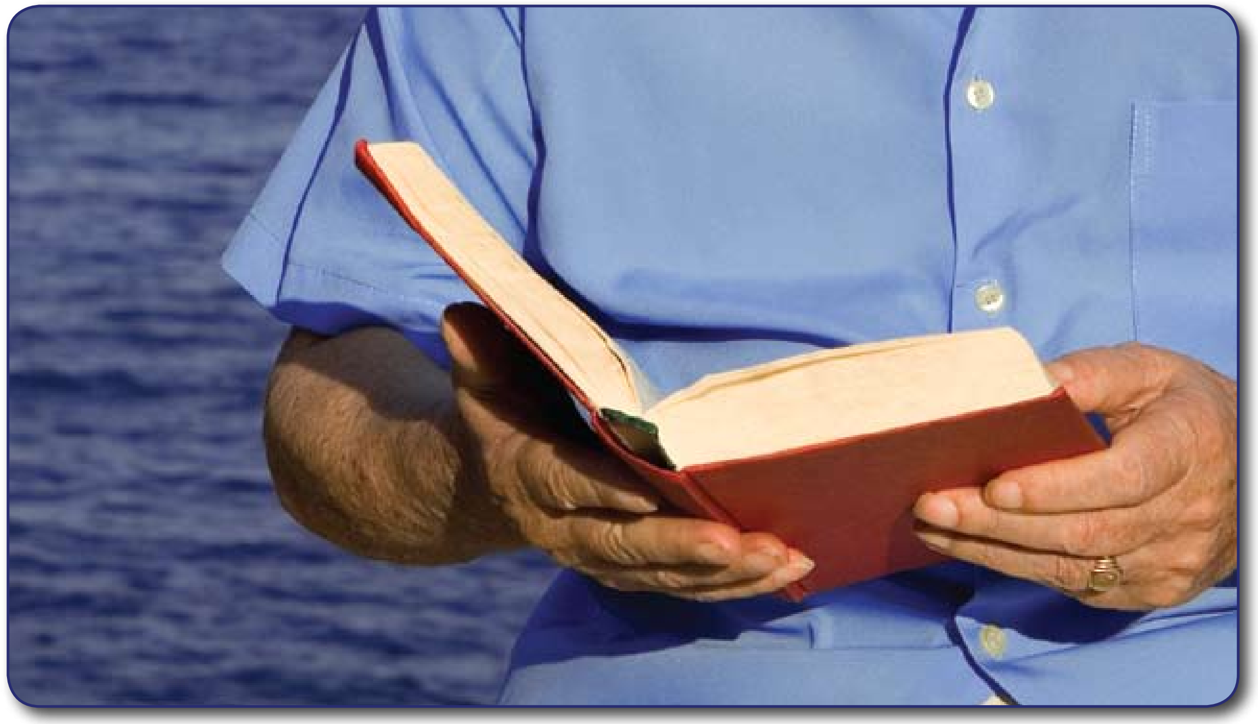

An Chaoi a bhFoghlaimímid

Scéal Sheáin

Tá mé ag deisiú eangacha ó bhí mé i mo ghasúr beag.
Is iad na cuimhní is deise dá bhfuil agam
a bheith i mo shuí ar an gcéibh
in éineacht le mo Dheaideó, ag breathnú air
agus é ag deisiú eangacha agus ag éisteacht
lena chuid scéalta.

Thaispeáin mo Dheaideó dom céard a bhí le déanamh,
céim ar chéim. Thug sé deis dom i gcónaí
triail a bhaint as; níor dhúirt sé riamh
go raibh mé á dhéanamh mícheart.
Nuair a rinne mé i gceart é, bhíodh focal molta aige dom
agus deireadh sé, "maith an buachaill".
Bhí mé chomh bródúil nuair a rinne mé i gceart é. Ní
dhearna mé dearmad riamh ar an méid a mhúin sé dom.

An Chaoi a bhFoghlaimímid

Céard a d'fhoghlaim Seán?

____

____

Cén chaoi ar fhoghlaim sé é a dhéanamh?

____

____

Cár fhoghlaim sé é?

____

____

Céard a chabhraigh leis foghlaim, i do thuairim?

____

____

An Chaoi a bhFoghlaimímid

An bhfuil tú in ann cuimhneamh ar rud éicint a d'fhoghlaim tú nuair a bhí tú i do ghasúr?

____

____

Cén chaoi ar fhoghlaim tú é?

____

____

Céard a chabhraigh leat foghlaim?

____

____

Cén áit ar fhoghlaim tú é?

____

____

An Chaoi a bhFoghlaimímid

An bhfuil tú in ann cuimhneamh ar an gcaoi ar fhoghlaim tú na rudaí seo a leanas?

Bád a iomramh ________________________________

____

____

Inneall a úsáid le bád ________________________________

____

____

An t-am a insint ________________________________

____

____

Tine a lasadh ________________________________

____

____

An Chaoi a bhFoghlaimímid

An bhfuil tú in ann cuimhneamh ar an gcaoi ar fhoghlaim tú na rudaí seo a leanas?

Bád a cheangal le céibh ________________________________

____

____

Carr a thiomáint ________________________________

____

____

Baoite a chur ar dhuán ________________________________

____

____

Cineálacha éagsúla éisc a aithint ________________________________

____

____

Aonad 2

An Chumarsáid Neamhfhoclach

Comharthaí a Léamh

Meaitseáil na comharthaí seo leis an mbrí atá acu:

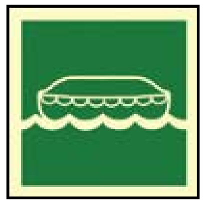

Úsáid Úim Sábháilteachta

Dréimire Éigeandála

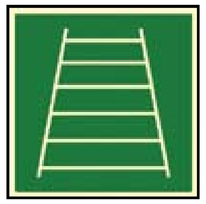

Ná Caith Tobac

Bád Tarrthála

Comharthaí de chuid Maritime Associates, Inc. @ http://www.marinesigns.com

Comharthaí a Léamh

Meaitseáil na comharthaí seo leis an mbrí atá acu:

Úsáid Lámhráille

Caith Buataisí Sábháilteachta

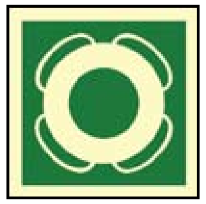

Fainic do Chloigeann

Baoi Tarrthála

Comharthaí de chuid Maritime Associates, Inc. @ http://www.marinesigns.com

Comharthaí a Léamh

Meaitseáil na comharthaí seo leis an mbrí atá acu:

Garchabhair

Aire: Sleamhain

Cosc ar Dhumpáil ar Farraige

Seaicéad Tarrthála

Comharthaí de chuid Maritime Associates, Inc. @ http://www.marinesigns.com

Siombailí Cairte a Léamh

Baineann mapaí agus cairteacha loingseoireachta úsáid as go leor siombailí chun faisnéis a thabhairt.

Meaitseáil na focla sa bhosca leis na siombailí:

Lamairne	**Carraigeacha**	**Abhainn**	**Droichead**

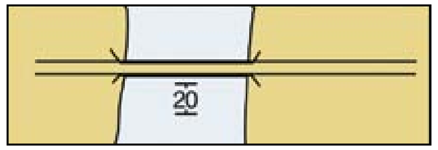

____

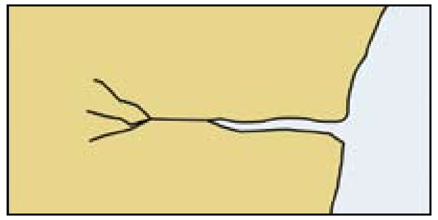

____

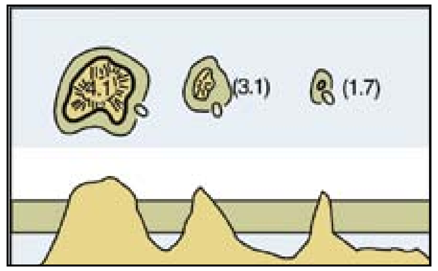

____

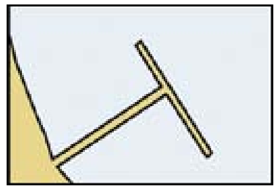

____

http://mapserver.mytopo.com/mapserver/nautical_symbols/Images/char0185.gif

An Chumarsáid Neamhfhoclach

Gníomhaíocht Ghrúpa: Searáidí

Cóipeáil agus gearr amach na cártaí leide seo a leanas.

Tabhair ceann acu do chuile dhuine sa ghrúpa.

Déanann an grúpa sealaíocht an focal nó an frása ar an gcárta a chur in iúl **gan labhairt**.

Searáidí

Stop!	Níl mé in ann thú a chloisteáil!	Níos Moille
An bhfuil tae uait?	Tarraing isteach na heangacha	Níos Sciobtha
Cas as an t-inneall	Tá duine éicint ar an bhfón duit	Togha!
Níl a fhios agam	An-obair!	Cas ar ais

An Chumarsáid Neamhfhoclach

Rólghlacadh:

I mbeirteanna, cuir an comhrá seo a leanas i ngníomh gan focla a úsáid.

Duine 1. Dia dhuit!
Duine 2. Dia is Muire dhuit!
Duine 1. An bhfuil a fhios agat cén t-am é, le do thoil?
Duine 2. Tá brón orm, níl a fhios.
Duine 1. An bhfuil tú ag iascach inniu?
Duine 2. Tá, céard fútsa?
Duine 1. Níl, tá sé rófhuar.
Duine 2. Níl ar ndóigh, táimse te!
Duine 1. Nach aisteach é!
Duine 2. Nach ea...
Duine 1. Caithfidh mé imeacht, slán.
Duine 2. Maith go leor mar sin, slán!

An Chumarsáid Neamhfhoclach

Ábhar Plé:

I dtionscal na hiascaireachta, tá go leor bealaí ann chun cumarsáid a dhéanamh le chéile trí úsáid a bhaint as comharthaí agus siombailí. Céard iad na comharthaí agus na siombailí éagsúla a bhíonn á n-úsáid agatsa?

Freagraí samplacha:

- Soilse ar an mbád chun bord na heangaí, bord na sceathraí, tosach agus deireadh an bháid, srl., a thaispeáint
- Bratacha loingseoireachta idirnáisiúnta
- Bratacha náisiúnta chun taispeáint cárb as soitheach
- Baoithe agus comharthaíocht calafoirt chun an bealach a thaispeáint
- Siombailí ar mhapaí agus ar chairteacha
- Comharthaí Sábháilteachta ar bord
- Bladhmanna i gcás éigeandála.

Aonad 3

An Léitheoireacht

Foclóir – Focla Úsáideacha

baoite	rópa
bád	duán
iasc	líne
slat iascaigh	eangach
buimbiléad	abhainn
uisce	caladh
teilgean	snaidhm
loch	maide rámha

Foclóir – Focla Úsáideacha

Cuir ciorcal timpeall ar chuile fhocal sa droichead focal:

baoite	rópa
bád	duán
iasc	líne
slat iascaigh	eangach
buimbiléad	abhainn
uisce	caladh
teilgean	snaidhm
loch	maide rámha

Foclóir – Focla Úsáideacha

Meaitseáil na focla leis na pictiúir:

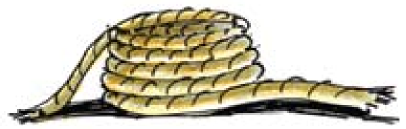

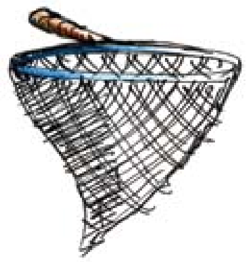

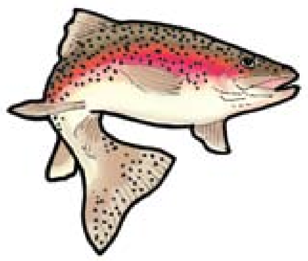

iasc

slat iascaigh

bád

duán

rópa

eangach

Foclóir – Focla Úsáideacha

Aimsigh na focla seo sa chuardach focal:

bád **iasc** **slat** **buimbiléad**

baoite **uisce** **snaidhm**

duán **rópa** **caladh**

u	a	r	í	b	á	d	e	a	d
i	o	b	r	u	í	n	t	s	e
s	l	a	t	i	a	s	c	r	c
c	r	o	i	m	é	ú	d	i	a
e	a	i	c	b	r	s	ó	e	l
d	c	t	a	i	l	r	ó	p	a
a	d	e	m	l	n	ú	e	s	d
r	u	c	a	é	i	a	í	m	h
l	á	n	é	a	s	t	c	u	n
s	n	a	i	d	h	m	h	i	m

Ord Aibítre

Breathnaigh ar an liosta seo de chalafoirt na hÉireann agus freagair na ceisteanna:

A	B	C	D
An tInbhear Mór An Daingean An Fhianait An Grianfort An Pointe	Baile Átha Cliath Bá Bheanntraí Béal Feirste Binn Éadair	Cill Ronáin Cionn tSáile Cóbh Cúl Raithin Corcaigh	Doire Dún Dealgan Dún Garbhán
E	**F**	**G**	**H**
Eochaill	Faing	Gaillimh	
I	**J**	**K**	**L**
			Latharna Luimneach
M	**N**	**O**	**P**
	Na Cealla Beaga		Port Láirge
Q	**R**	**S**	**T**
	Rinn an Scidígh Ros a' Mhíl Ros Mhic Thriúin	Sligeach	Tivoli
U	**V**	**W**	**X**
		Cill Mhantáin	
Y	**Z**		

Ord Aibítre

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

1. Cé mhéad de na calafoirt a thosaíonn leis an litir 'C'? ____

2. Aimsigh na calafoirt seo a leanas:

   - Na Cealla Beaga
   - Port Láirge
   - Dún Garbhán
   - An tInbhear Mór
   - An Fhianait

3. Cé mhéad de na calafoirt atá liostáilte faoin litir 'R'? ____

4. Ainmnigh na litreacha nach bhfuil aon chalafort liostáilte fúthu:

   ____

5. Líon isteach na bearnaí san aibítir:

A		C			F	G			J	K		M
N			Q	R			U		W		Y	Z

Ord Aibítre

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Cuir ainmneacha na gcalafort seo a leanas in ord aibítre:

Ros Láir ______________________________

Gaillimh ______________________________

Na Cealla Beaga ______________________________

Sligeach ______________________________

Cóbh ______________________________

Líon isteach na bearnaí san aibítir:

	B		D		F		H			K	L	
	O	P			S	T		V		X		

Fógraí a Léamh

Fógraí a Léamh

Léigh an fógra agus freagair na ceisteanna:

1. Céard atá á fhógairt?

____

2. Cá bhfuil sé suite?

____

3. Liostáil ceithre rud a d'fhéadfá stóráil anseo:

____

4. Cé hé an duine a bhfuil teagmháil le déanamh leis?

____

5. Cé chomh minic is a íocann tú?

____

Fógraí a Léamh

Plaistigh Mhic Con Iomaire Teo.

Potaí Gliomaigh le Díol

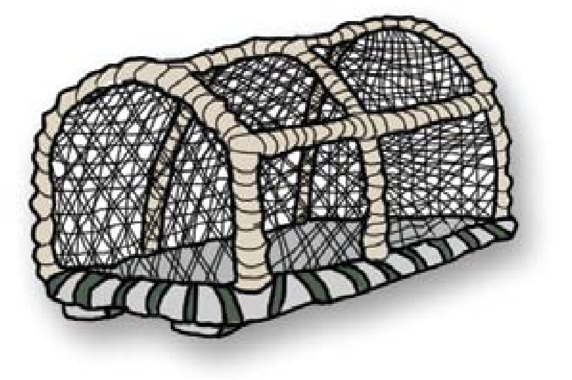

Frámaí bratait he le plaisteach
Seachadadh in aisce áit ar bith in Éirinn
€30 in aghaidh an phota, €300 ar 12*
Seachadfar an chéad lá eile iad
Glaoigh: 091-40102
ríomhphost: mcplastics@eircom.com

**Níl CBL san áireamh sna praghsanna*

Fógraí a Léamh

1. Céard é ainm agus seoladh ríomhphoist an chomhlachta?

____

2. Cá mbíonn siad ag seachadadh?

____

3. Cén costas atá ar an seachadadh?

____

4. An €300 an praghas iomlán ar 12 pota?

____

5. Cén sórt frámaí atá ar na potaí gliomaigh?

____

Fógraí a Léamh

SEISIÚN EOLAIS

Reáchtálfar cruinniú chun plé a dhéanamh ar:

Sábháilteacht ar an bhFarraige

ar an

Máirt 19ú Eanáir

ag

8.30 p.m.

in Ionad Pobail an Chloiginn

Fáilte roimh chách

Cuir tic sa bhosca ceart:

	Ráiteas	**Fíor**	**Bréagach**
1.	Déanfar plé ag an gcruinniú ar 'Spórt ar an bhFarraige'.		
2.	Reáchtálfar ar an 19ú Eanáir é.		
3.	Is do mhuintir na háite amháin an cruinniú.		
4.	Cuirfear tús leis an gcruinniú ag 8.30 ar maidin.		
5.	Reáchtálfar in Ionad Pobail an Chlocháin é.		

Ailt Nuachtáin a Léamh

Tugann an Teicneolaíocht Pobail Iascaireachta le Chéile

Tá iascairí i dTuaisceart Bhaile Átha Cliath ag úsáid ríomhairí chun labhairt le hiascairí atá na mílte míle uathu. Bhain siad úsáid as ceamaraí ar a gcuid ríomhairí chun labhairt le hiascairí in Alasca. Bhí siad in ann an chaoi a raibh an iascaireacht acu fhéin a thaispeáint dá chéile trí úsáid a bhaint as ríomhchlár darb ainm 'Skype'.

Arna chur in oiriúint ón ***Fingal Independent***, Dé Céadaoin 28 Samhain 2008

1. Cárb as an dá ghrúpa iascairí?

____

2. Céard a d'úsáid siad chun labhairt lena chéile?

____

3. Cén t-ainm atá ar an ríomhchlár ar bhain siad úsáid as?

____

Ailt Nuachtáin a Léamh

Líon isteach na bearnaí trí úsáid a bhaint as na focla thíos:

Tugann an Teicneolaíocht Pobail Iascaireachta le Chéile

Tá iascairí i ________________ Bhaile Átha Cliath ag úsáid ________________ chun labhairt le hiascairí atá na mílte ________________ uathu. Bhain siad úsáid as ________________ lena ríomhairí chun labhairt le hiascairí in ________________. Bhí siad in ann an chaoi a raibh an ________________ acu fhéin a thaispeáint dá chéile trí úsáid a bhaint as ________________ darb ainm 'Skype'.

ríomhairí	dTuaisceart	Skype
ceamaraí	Alasca	míle
iascaireacht	ríomhchlár	

Fógra a Léamh

BÁD AR DÍOL:
Myra bád iascaireachta 21 troigh le hinneall díosail istigh. Raidió VHF, ancaire agus leantóir san áireamh, €5,500. Teil: 061-5554726 tar éis 7.00 p.m.

Cuir tic sa bhosca ceart:

	Ráiteas	Fíor	Bréagach
1	Tá an bád 12 troigh ar fhad.		
2	Tá inneall istigh ar an mbád.		
3	Tá leantóir in éineacht leis an mbád.		
4	€5,000 an praghas atá uirthi.		
5	Cuir glaoch tar éis 7 ar maidin.		

An Léitheoireacht – Scéal Mháire

Rugadh i sráidbhaile beag i gContae Chorcaí mé. Tá mé 51 bliain d'aois agus tá mé i mo chónaí anseo i gcaitheamh mo shaoil uilig.

Is gné thábhachtach de mo shaol an iascaireacht agus ba ea riamh. Iascaire a bhí i m'athair agus d'oibrigh sé go crua go dtí go raibh sé ina sheanfhear. Bhí naonúr againn ann agus ní raibh an saol éasca orainn.

Ba as an sráidbhaile céanna an fear a phós mé. Thosaigh sé ag obair ar thrálaer nuair a bhí sé cúig bliana déag d'aois.

Tá mac amháin liom ag iascach freisin. Bhíodh imní orm i gcónaí go gcaillfí ar an bhfarraige é ach tá cleachtadh agam anois air agus ní bhím ag cuimhneamh air.

An Léitheoireacht – Scéal Mháire

Léigh scéal Mháire agus freagair na ceisteanna seo a leanas:

1. Cén contae a bhfuil Máire ina cónaí ann?

____

2. Cén aois í Máire?

____

3. Cé mhéad páiste a bhí ina teaghlach?

____

4. Cárb as an fear a phós sí?

____

5. Céard é an t-ábhar imní a bhí ar Mháire?

____

____

An Léitheoireacht – Scéal Mháire

Líon isteach na focla atá ar iarraidh i scéal Mháire:

bliana	**imní**
thrálaer	**iascach**
sráidbhaile	**iascaire**

Rugadh i ______________ beag i gContae Chorcaí mé.
Tá mé 51 bliain d'aois agus tá mé i mo chónaí anseo
i gcaitheamh mo shaoil uilig.
Is gné thábhachtach de mo shaol an iascaireacht
agus ba ea riamh. _______________ a bhí i m'athair
agus d'oibrigh sé go crua go dtí go raibh sé
ina sheanfhear.
Bhí naonúr againn ann agus ní raibh an saol éasca orainn.
Ba as an sráidbhaile céanna an fear a phós mé.
Thosaigh sé ag obair ar _________________ nuair a
bhí sé cúig ______________ déag d'aois.
Tá mac amháin liom ag _________________freisin.
Bhíodh __________orm i gcónaí go gcaillfí ar an
bhfarraige é ach tá cleachtadh agam anois air agus
ní bhím ag cuimhneamh air.

An Léitheoireacht – Scéal Sheáin

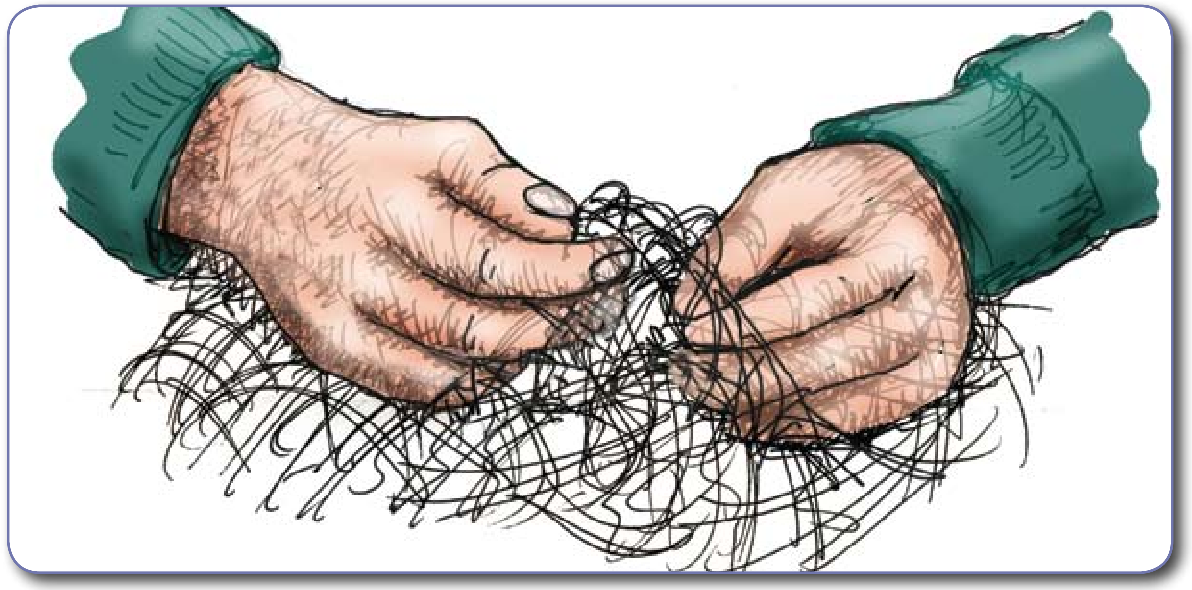

Tá mé ag deisiú eangacha ó bhí mé i mo ghasúr beag.

Is iad na cuimhní is deise dá bhfuil agam
a bheith i mo shuí ar an gcéibh in éineacht le mo Dheaideó,
ag breathnú air agus é ag deisiú eangacha
agus ag éisteacht lena chuid scéalta.

Thaispeáin mo Dheaideó dom céard a bhí le déanamh,
céim ar chéim. Thug sé deis dom i gcónaí triail a bhaint as.
Níor dhúirt sé riamh go raibh mé á dhéanamh mícheart.
Nuair a rinne mé i gceart é, bhíodh focal molta aige dom.
Deireadh sé, "maith an buachaill".

Bhí mé chomh bródúil nuair a rinne mé i gceart é.
Ní dhearna mé dearmad riamh ar an méid a mhúin sé dom.

An Léitheoireacht – Scéal Sheáin

Léigh scéal Sheáin agus freagair na ceisteanna seo a leanas:

1. Cén uair a thosaigh Seán ag deisiú eangacha?

____

2. Cé a thaispeáin dó céard a bhí le déanamh?

____

3. Cén áit a mbíodh siad agus iad ag deisiú eangacha?

____

4. Céard a deireadh Deaideó le Seán nuair a rinne sé ceart é?

____

An Léitheoireacht –Scéal Sheáin

Líon isteach na bearnaí sa scéal trí úsáid a bhaint as na focla thíos:

ghasúr	**gcéibh**	**focal molta**
maith	**eangacha**	**deis**
dearmad	**mícheart**	

Tá mé ag deisiú ______________ ó bhí mé i mo _____________ beag.
Is iad na cuimhní is deise dá bhfuil agam a bheith i mo shuí ar an ________ in éineacht le mo Dheaideó, ag breathnú air agus é ag deisiú eangacha agus ag éisteacht lena chuid scéalta.
Thaispeáin mo Dheaideó dom céard a bhí le déanamh, céim ar chéim. Thug sé _____________ dom i gcónaí triail a bhaint as, agus níor dhúirt sé riamh go raibh mé á dhéanamh ______________ .
Nuair a rinne mé i gceart é, bhíodh _________ ________ aige dom agus deireadh sé, "_______________ an buachaill".
Bhí mé chomh bródúil nuair a rinne mé i gceart é.
Ní dhearna mé ___________ riamh ar an méid a mhúin sé dom.

An Léitheoireacht – An Churach

Is minic a bhaintear úsáid as curacha
in Iarthar na hÉireann le haghaidh iascaireachta.
Seo roinnt fíricí faoi churacha.

Tá ceisteanna le freagairt ar an gcéad leathanach eile:

- Bád iomartha fada í an churach.
- Tá sí éadrom agus éasca le hiompar.
- Is féidir í a úsáid nuair atá farraige gharbh ann nó is féidir í a úsáid ar uisce tanaí.
- Is féidir í a iomramh i dtír ar thrá.
- Is as adhmad agus canbhás atá sí déanta, agus péinteáiltear le tarra í.

An Léitheoireacht – An Churach

1. Céard iad na trí rud a mbíonn curacha déanta astu?

____

2. Cén dath a bhíonn ar churacha?

____

3. Cén chaoi a dtabharfá curach i dtír ar thrá?

____

4. Cén chaoi a dtaistilíonn tú i gcurach?

____

5. Céard iad na coinníollacha aimsire agus uisce inar féidir curach a úsáid?

____

An Léitheoireacht – Tionscadal Smugairlí Róin

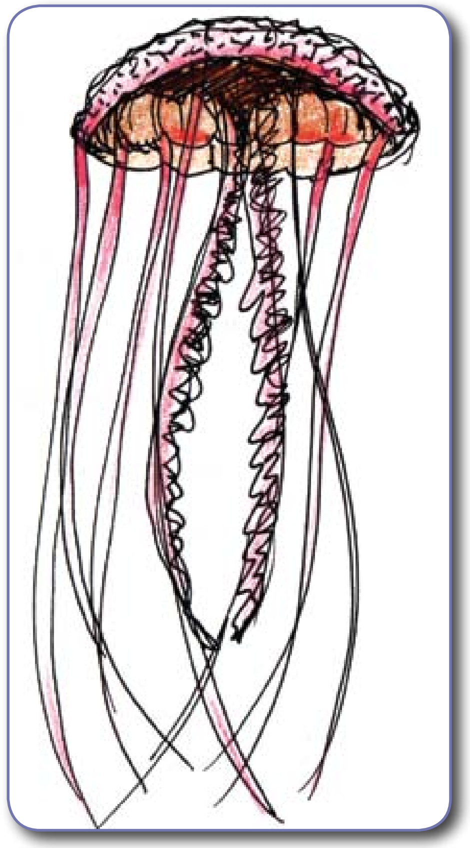

Tionscadal Smugairlí Róin chun cabhrú le hiascairí

Ní féidir iad a ithe, filléid a dhéanamh astu ná fiú iad a dhíol.

Tá smugairlí róin ina n-údar trioblóide d'iascairí le blianta fada.
Ag amanta áirithe den bhliain, líontar a n-eangacha le smugairlí róin agus bíonn sé deacair iad a ardú.

Anois, tá na smugairlí róin ag éirí níos coitianta i Muir na hÉireann mar gheall ar an aimsir a bheith ag éirí níos teo.

Mar gheall air seo, tá tionscadal taighde curtha ar bun chun scrúdú a dhéanamh ar bhealaí inar féidir le hiascairí airgead a dhéanamh as smugairlí róin!

Is fiú beagnach €1 milliún an tionscadal taighde.

An Léitheoireacht – Tionscadal Smugairlí Róin

Líon isteach na bearnaí trí úsáid a bhaint as na focla thíos:

Tionscadal Smugairlí Róin chun cabhrú le hiascairí

Ní féidir iad a ithe, filléid a dhéanamh astu
ná fiú iad a ____________ .
Tá ____________ _______ ina n-údar trioblóide d'iascairí
le blianta fada. Ag amanta áirithe den bhliain,
líontar a n-eangacha le smugairlí róin agus
bíonn sé deacair iad a __________ .

Anois, tá na smugairlí róin ag éirí níos coitianta
i Muir na hÉireann mar gheall ar an aimsir
a bheith ag éirí níos _________.

Mar gheall air seo, tá tionscadal taighde
curtha ar bun chun scrúdú a dhéanamh
ar bhealaí inar féidir le hiascairí ___________
a dhéanamh as smugairlí róin!

Is fiú beagnach €1 __________ an tionscadal taighde.

milliún	**ardú**	**smugairlí róin**
airgead	**dhíol**	**teo**

Aonad 4

An Scríbhneoireacht

Ceannlitreacha agus Mionlitreacha sa Scríobh

a b c d e f g h i j k l m n o p q r s t u v w x y z

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W

Scríobh na litreacha seo a leanas i gceannlitreacha:

a	___	n	___
b	___	o	___
c	___	p	___
d	___	q	___
e	___	r	___
f	___	s	___
g	___	t	___
h	___	u	___
i	___	v	___
j	___	w	___
k	___	x	___
l	___	y	___
m	___	z	___

Focla Úsáideacha

baoite	rópa
bád	duán
iasc	líne
slat iascaigh	eangach
buimbiléad	abhainn
uisce	caladh
teilgean	snaidhm
loch	maide rámha

Cleachtadh Litrithe

Cuir ciorcal timpeall ar na focla atá litrithe i gceart agus scríobh amach iad:

snaihdm	snaidhm	sniadm	________
uisce	usice	usice	________
bád	bód	báíd	________
céabh	ciéibh	céibh	________
boaite	baoite	baotie	________
aisc	isca	iasc	________

Cleachtadh Litrithe

Athraigh an chéad litir de chuile fhocal chun 3 fhocal nua a dhéanamh. Tá an chéad cheann déanta duit:

ceo	deo
	feo
	teo
baoi	__aoi
	__aoi
	__aoi
ceann	___eann
	___eann
	___eann
cuan	__uan
	__uan
	__uan

Cleachtadh Litrithe

Líon isteach na bearnaí sna focla seo a leanas:

bád	**líne**	**duán**	**baoite**	**rópa**
_ád	_íne	_uán	_aoite	_ópa
b_d	l_ne	d_án	b_oite	r_pa
bá_	lí_e	du_n	ba_ite	ró_a
b _ _	l _ _ _	d _ _ _	b_ _ _ _ _	r _ _ _

Cleachtadh Litrithe

-mh-

Éist leis na focla seo. Ansin léigh iad.

maide rámha

Cén fhuaim atá le 'mh' sa bhfocal 'rámha'?

Cuir líne faoi 'mh' sna focla thíos.

lámha

cnámha

linn snámha

Scríobh na focla cearta thíos:

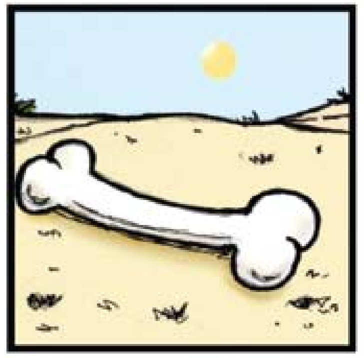

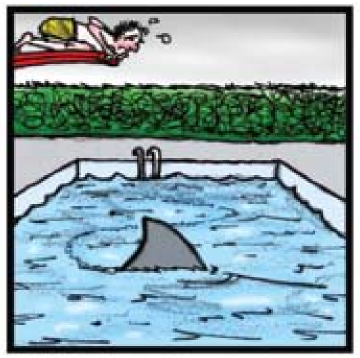

_______________ linn _______________ _______________

Anois léigh na focla a scríobh tú.

Cleachtadh Litrithe

Cuir ciorcal thart ar litriú ceart an fhocail:

1. Chuaigh Seán go dtí an cruinniú /criunniú aréir.

2. Bhí an bád/bód ag an gcéibh.

3. Níor thóg Áine ain/aon iasc.

4. Bhí an t-iasc róbheag/róbhaeg le coinneáil.

5. Tá riadió/raidió Phádraig briste.

6. Rachaidh mé go dtí an baile mór ar an Liaun/Luan.

7. Bhí an seaicéad tarrthála faoin suíochán/suióchán.

Cleachtadh Litrithe

-adh

Éist leis an bhfocal seo. Ansin léigh é.

caladh

a) Céard a thugann tú faoi deara
ó thaobh fuaimniú an fhocail?

b) An gcloiseann tú chuile litir go soiléir?

Cuir líne faoi 'adh' sna focla seo.

casadh boladh glanadh

Scríobh na focla cearta thíos:

ag ______________

ag ______________ ceoil

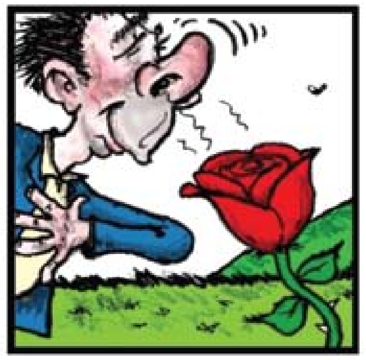

______________ an róis

Anois léigh na focla a scríobh tú.

Foirmeacha a Líonadh Isteach

Focla Úsáideacha

Sloinne	Ainm
Seoladh	Teileafón
Dáta	Dáta Breithe
Bloclitreacha	Soitheach
Cineál	Uimhir
Teagmhálaí ar an Talamh	Fad
Cabhlach	Raidió
comhartha aitheantais	

Foirmeacha a Líonadh Isteach

Breathnaigh ar an bhfoirm shamplach agus líon isteach an fhoirm trasna:

SONRAÍ PEARSANTA

Sloinne: *Ó Riain*

Ainm: *Seán*

Seoladh: *Seanbhóthar na Feirme*
An Clochán
Co. na Gaillimhe

Ainm Soithigh: *Banríon na Farraige*

Foirmeacha a Líonadh Isteach

SONRAÍ PEARSANTA

Sloinne: ______________________________

Ainm: ______________________________

Seoladh: ______________________________

____

____

Ainm Soithigh: ______________________________

Foirmeacha a Líonadh Isteach

Líon isteach an fhoirm shamplach thíos:

SONRAÍ PEARSANTA

(ÚSÁID BLOCLITREACHA LE DO THOIL)

Ainm: ______________________________

Sloinne: ______________________________

Seoladh: ______________________________

____

____

Uimhir Theileafóin: ______________________________

Dáta Breithe: ______________________________

Ainm Soithigh: ______________________________

Foirmeacha a Líonadh Isteach

Breathnaigh ar an bhfoirm agus líon isteach na bearnaí leis na focla seo:

Sloinne	**Seoladh**	**Dáta**	**Bloclitreacha**
Sínigh	**Uimhir**	**Soithigh**	**Breithe**

SONRAÍ PEARSANTA

(ÚSÁID ______ LE DO THOIL)

[*AINM*] *CIARÁN*

[______] *MAC GABHANN*

[______] *AN CLOCHÁN*

CO. NA GAILLIMHE

[______] Theileafóin *087- 1234567*

Dáta [______] *20/06/1963*

Ainm [______] *Miss Mary*

[______] anseo *Ciarán Mac Gabhann*

[______] *19-01-10*

Dátaí a Scríobh

Nuair a scríobhtar an dáta, bíonn trí chuid ann:

14	Feabhra	2011
An lá den mhí	An mhí	An bhliain

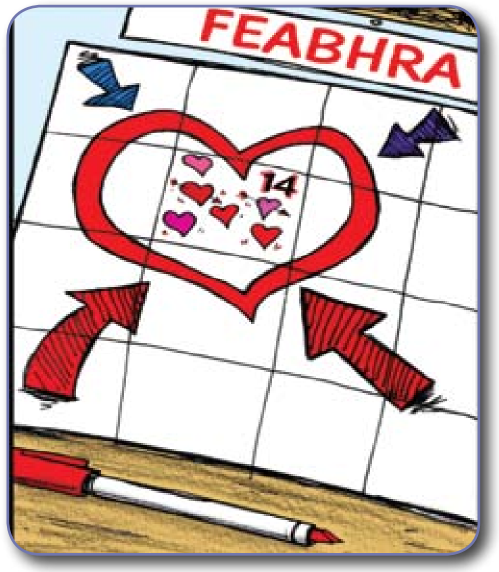

Scríobhtar in uimhreacha ar fad é amanta:

14/02/2010

Scríobh na dátaí seo i bhfoirm uimhreacha:

5 Samhain 2003 : 5/11/2003

17 Márta 2005: ______________________

31 Iúil 1970: ________________________

22 Bealtaine 1986: ____________________

Dátaí a Scríobh

Scríobh na míonna i bhfoirm focal:

18/06/2002: 18 Meitheamh 2002

25/12/2009: ________________________________

09/05/1999: ________________________________

12/01/1968: _________________________________

Cuir na dátaí seo in ord:

04/02/83: _______________

18/06/09: _______________

22/02/71: _______________

30/05/02: _______________

Dátaí a Scríobh

Scríobh míonna na bliana in ord:

Bealtaine ______________________

Lúnasa ______________________

Iúil ______________________

Feabhra ______________________

Nollaig ______________________

Meitheamh ______________________

Meán Fómhair ______________________

Eanáir ______________________

Márta ______________________

Samhain ______________________

Aibreán ______________________

Deireadh Fómhair ______________________

Taifid a Choinneáil

Nuair atá tú ag iascach, is úsáideach an rud é leabhar nótaí a thabhairt leat, ionas gur féidir taifead a choinneáil de na héisc atá tógtha agat.

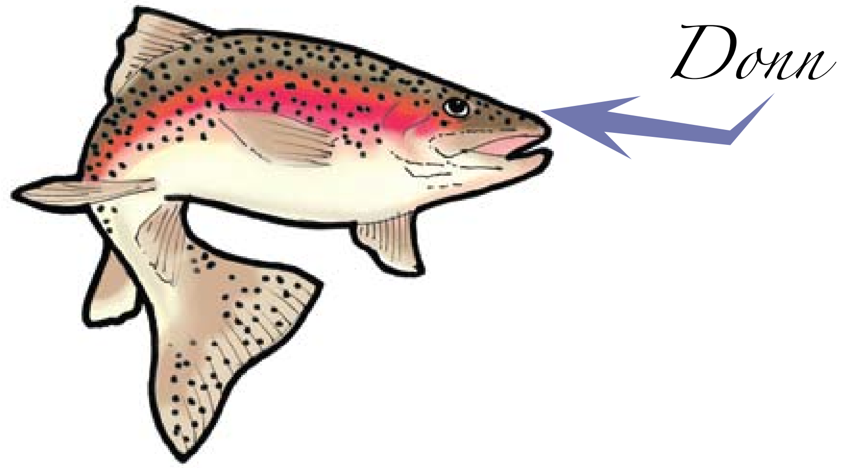

Iasc	*Breac*
Dáta	*18 Aibreán*
Aimsir	*Scamallach agus tirim*
Fad	*25cm*
Meáchan	*750g*
Baoite	*Péisteanna*

Taifid a Choinneáil

Líon amach do thaifead fhéin anois ón eolas seo a leanas:

Chuaigh tú ag iascach ar an 16 Meitheamh
agus thóg tú péirse a bhí 33cm ar fhad agus 1.5 kg.
Lá tirim grianmhar a bhí ann agus bhí péisteanna agat
mar bhaoite.

Iasc	
Dáta	
Aimsir	
Fad	
Meáchan	
Baoite	

Taifid a Choinneáil

Bíonn liostaí úsáideach nuair a bhíonn go leor rudaí agat
le bheith ag cuimhneamh orthu.
Is féidir le liostaí a bheith fada nó gearr
agus is féidir leat ✓
a chur in aice le rudaí nuair atá siad déanta agat.
Seo roinnt samplaí de liostaí:

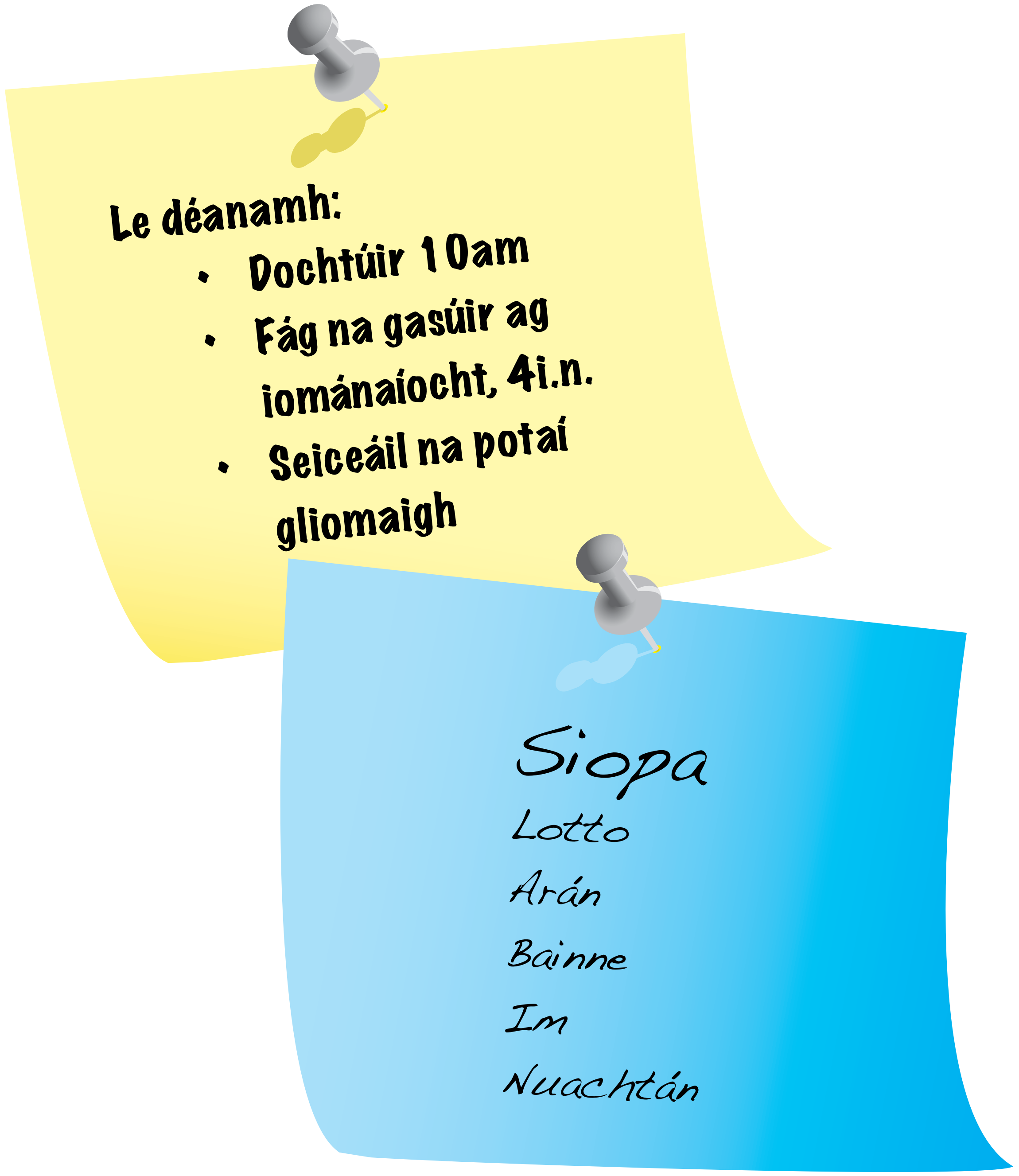

Liostaí a Scríobh

Tá tú ag dul ag iascach ar feadh dhá lá. Cuimhnigh ar an méid bia a bheidh ort a thabhairt leat. Scríobh liosta:

Scríobh liosta de na daoine ar mhaith leat iad a thabhairt leat ag iascach:

Nótaí a Scríobh

Scríobhaimid nótaí nuair atá uainn teachtaireacht ghearr a fhágáil. Bíonn nótaí gearr agus gonta.
Is úsáideach an rud é d'ainm agus an t-am a fhágáil ar nóta ionas go mbeidh a fhios ag daoine cé a d'fhág an nóta agus cén t-am ar fhág siad é.
Breathnaigh ar na samplaí seo:

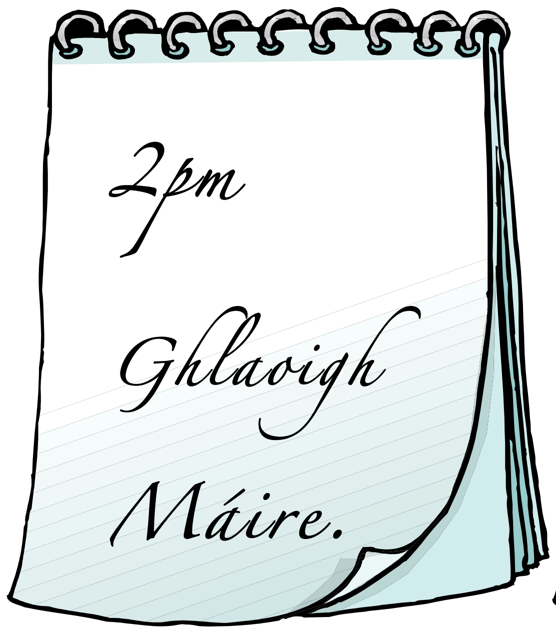

Nótaí a Scríobh

Scríobh nóta chuig duine de do theaghlach ag rá leo go bhfuil tú imithe ag iascach agus go mbeidh tú ar ais ag a 8 a chlog:

Scríobh nóta chun cur i gcuimhne do chara an mada a bheathú le linn duit a bheith as baile:

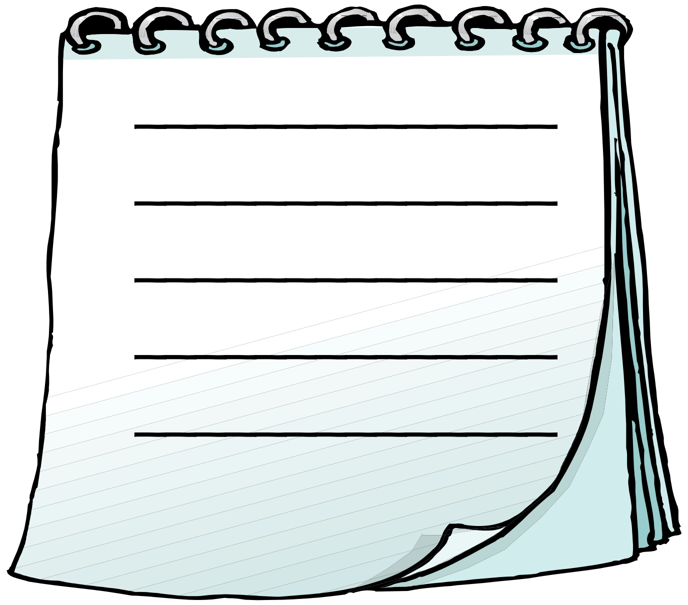

Cárta Poist a Scríobh

Tá tú tar éis dul i dtír sa Fhrainc agus tá tú chun cárta poist a sheoladh abhaile chun taispeáint do do theaghlach cá bhfuil tú. Seo roinnt focal úsáideach:

An Fhrainc	**bád**	**cuan**	**aimsir**
grianmhar	**báisteach**	**iascaireacht**	**daoine**

Treoracha a Scríobh

Scríobh amach treoracha soiléire ag míniú an chaoi sorn gáis a lasadh sa chocús:

Focla Úsáideacha

cas	solas	cipín	cnaipe	lasair

1. ______________________________

____

2. ______________________________

____

3. ______________________________

____

4. ______________________________

____

Cleachtadh Litrithe

cn-

Éist leis na focla seo. Ansin léigh iad.

cnaipe **cnap**

cnoc **cnó**

Cén fhuaim atá le 'cn' sa bhfocal 'cnaipe'?

Ceangail 'cn' le deireadh an fhocail agus scríobh na focla nua.

ó oc

aipe ap

cn

1. **cn + ó = cnó**

2. ____ + ____________ = ______________

3. ____ + ____________ = ______________

4. ____ + ____________ = ______________

Scríbhneoireacht Chruthaitheach

Samhlaigh gur tú an duine ar an bhfón.
Tá tú ag caint leis an staisiún raidió áitiúil
agus ag insint dóibh céard atá ag tarlú.

Poncaíocht a Úsáid

Ba cheart go dtosódh chuile abairt le bloclitir
agus ba cheart go gcríochnódh sí le lánstad.
Cuir na lánstadanna sna háiteanna cearta sa scéal seo:

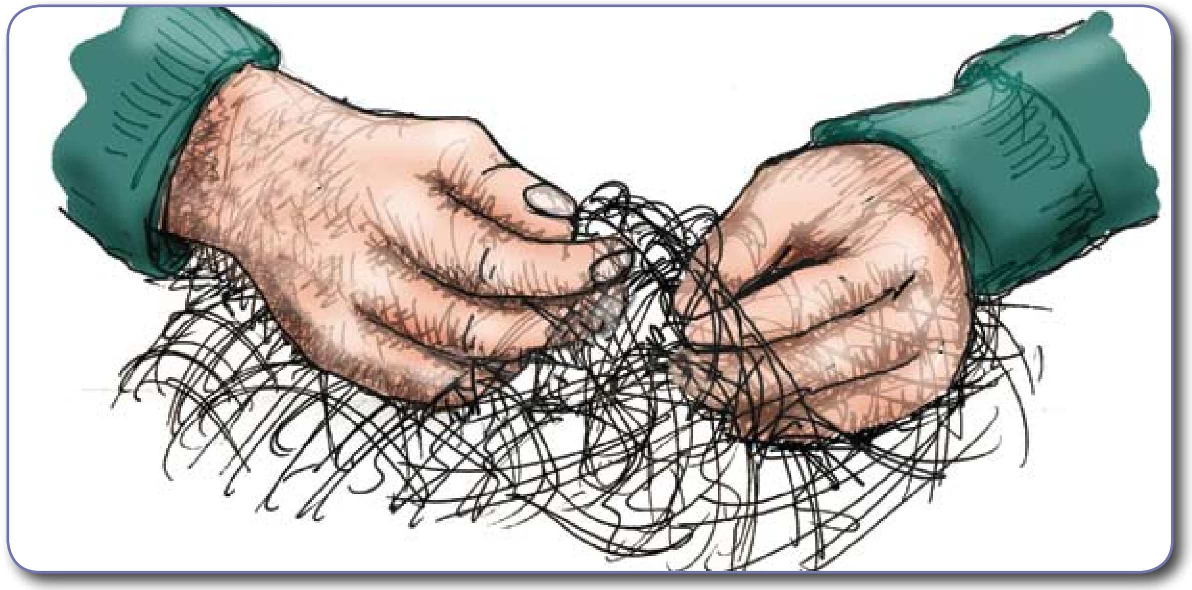

Scéal Sheáin

Tá mé ag deisiú eangacha ó bhí mé i mo ghasúr beag Is iad na cuimhní is deise dá bhfuil agam a bheith i mo shuí ar an gcéibh in éineacht le mo Dheaideó, ag breathnú air agus é ag deisiú eangacha agus ag éisteacht lena chuid scéalta Thaispeáin mo Dheaideó dom céard a bhí le déanamh, céim ar chéim Thug sé deis dom i gcónaí triail a bhaint as, agus níor dhúirt sé riamh go raibh mé á dhéanamh mícheart Nuair a rinne mé i gceart é, bhíodh focal molta aige dom agus deireadh sé, “maith an buachaill” Bhí mé chomh bródúil nuair a rinne mé i gceart é Ní dhearna mé dearmad riamh ar an méid a mhúin sé dom

Poncaíocht a Úsáid

Cuimhnigh gur cheart go dtosódh chuile abairt le bloclitir agus go gcríochnódh sí le lánstad.
Cuir na lánstadanna agus na bloclitreacha sna háiteanna cearta chun dhá abairt a dhéanamh.
Mar shampla:

bhí an aimsir chomh dona sin nach ndeachaigh muid ag iascach chuaigh muid go Gaillimh ina áit =
Bhí an aimsir chomh dona sin nach ndeachaigh muid ag iascach.
Chuaigh muid go Gaillimh ina áit.

rinne mé cuardach ar an idirlíon do bhád agus d'aimsigh mé curach a bhí le díol

____

____

beidh mé sa bhaile ar an Domhnach tá súil agam go bhfeicfidh mé ansin thú

____

____

Scéalta a Scríobh

Céard é an scéal?
Scríobh scéal le dul leis an bpictiúr.

Sula dtosóidh tú, cuir na ceisteanna seo a leanas ort féin:

Cé hiad na daoine sa bhád?

Cá bhfuil siad?

Céard atá ar bun acu?

Céard atá siad ag rá lena chéile?

Céard a tharla níos luaithe?

Céard a tharlóidh anois?

Scéalta a Scríobh

Focla úsáideacha:

bád	**ceo**	**locha**	**cabhair**
fir	**iasc**	**uisce**	**iomramh**

Dialann a Choinneáil

Is cúnamh é dialann a choinneáil chun coinní, cruinnithe agus ócáidí speisialta a chur i gcuimhne duit ó lá go lá. Coinnigh dialann ar feadh na seachtaine seo ina mbeidh cuntas ar céard a rinne tú chuile lá.

Dé Luain

Dé Máirt

Dé Céadaoin

Dialann a Choinneáil

Déardaoin

___

___

___

Dé hAoine

___

___

___

Dé Sathairn

___

___

___

Dé Domhnaigh

___

___

___

Aonad 5

Sábháilteacht Phearsanta

Sláinte agus Sábháilteacht ar an bhFarraige

Taispeánann na pictiúir rudaí atá sábháilte agus nach bhfuil sábháilte nuair atá duine ag obair ar bhád. Cuir ciorcal timpeall ar na rudaí a d'fhéadfadh a bheith contúirteach:.

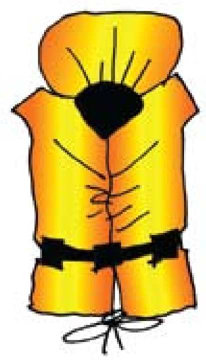
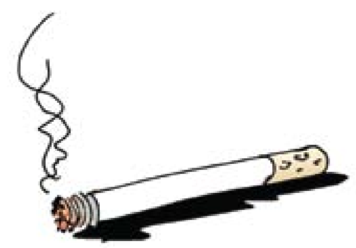

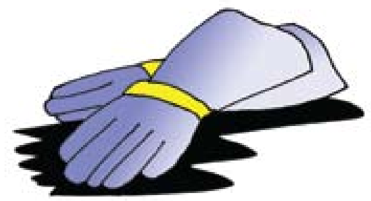

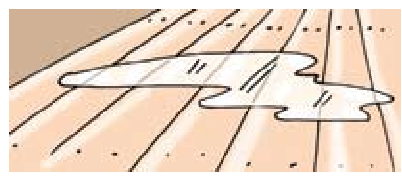

Sláinte agus Sábháilteacht ar an bhFarraige

Meaitseáil na pictiúir leis na focla:.

Dréimire

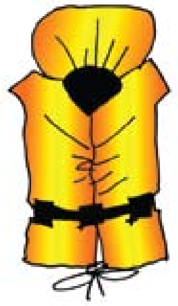

Buataisí Sábháilteachta

Baoi Tarrthála

Múchtóir Tine

Lámhainní Sábháilteachta

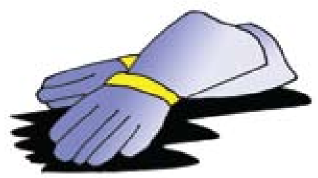

Seaicéad Tarrthála

Sláinte agus Sábháilteacht ar an bhFarraige

Tá go leor rudaí a d'fhéadfadh a bheith contúirteach ar an bhfarraige. Meaitseáil na pictiúir leis na focla:

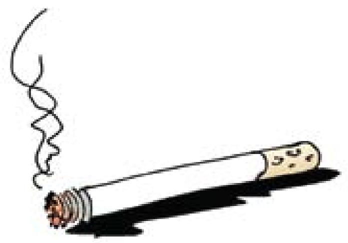

Deic Fhliuch

Alcól

Duáin

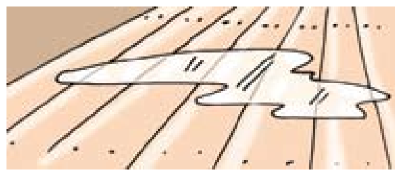

Caitheamh Tobac

Rópaí

Drugaí

Sláinte agus Sábháilteacht ar an bhFarraige

seaicéad tarrthála	**rópaí**	**deic fhliuch**
baoi tarrthála	**alcól**	**múchtóir tine**
dréimire	**caitheamh tobac**	**lámhainní**

Déan liosta de na rudaí a d'fhéadfadh a bheith contúirteach ar an bhfarraige trí úsáid a bhaint as an liosta focal:

Anois déan liosta de na rudaí a chabhraíonn leat fanacht sábháilte ar an bhfarraige:

Sláinte agus Sábháilteacht – An Dlí d'Fhostóirí

Ritheadh an tAcht um Shábháilteacht, Sláinte agus Leas ag an Obair 2005 chun a chinntiú go bhfuil chuile áit oibre sábháilte. De réir an Achta seo, ní mór don duine a bhfuil tú ag obair dó nó di na rudaí seo a leanas a chur ar fáil:

- Áit oibre atá sábháilte
- Trealamh sábháilteachta, cosúil le seaicéad tarrthála
- Oiliúint
- Leithris agus uisce
- **Plean** i gcás éigeandála

Sláinte agus Sábháilteacht – An Dlí d'Fhostóirí

Léigh na ráitis seo a leanas.
An bhfuil siad fíor nó bréagach?
Ní mór don duine a bhfuil tú ag obair dó nó di:

- Oiliúint a thabhairt duit ______________
- Plean éigeandála a bheith aige nó aici ______________
- Cithfholcadáin a chur ar fáil ______________
- Cinntiú go bhfuil seaicéad tarrthála ort ______________
- Bia a thabhairt duit ______________

Sláinte agus Sábháilteacht – An Dlí d'Fhostóirí

Deir an dlí go bhfuil dualgas ort mar oibrí aire a thabhairt duit fhéin agus do dhaoine eile.
Ní mór duit:

- Freastal ar chúrsaí oiliúna
- Na rialacha a leanúint
- Trealamh sábháilteachta a úsáid; mar shampla, seaicéad tarrthála a chaitheamh
- Tú fhéin a iompar ar bhealach cúramach agus sábháilte
- Aon chontúirt nó riosca sábháilteachta a chur in iúl don bhainisteoir.

Sláinte agus Sábháilteacht – An Dlí d'Fhostóirí

Léigh na ráitis seo a leanas.
An bhfuil siad fíor nó bréagach?
Mar oibrí, ní mór duit:

1. Seaicéad tarrthála a chur ort fhéin ______________
2. Na rialacha a leanúint ______________
3. Freastal ar oiliúint má tá fonn ort ______________
4. Neamhaird a thabhairt do chontúirt ______________
5. Plean éigeandála a chur i dtoll a chéile ______________

Aonad 6

Úsáid na Teicneolaíochta

Ríomhairí sa Ghnáthshaol

Is píosa trealaimh é an ríomhaire a oibríonn mar seo:

cuir eolas isteach → déanann sé rud éicint → faigheann tú toradh

Seo roinnt samplaí den chaoi a bhfuil ríomhairí in úsáid agat cheana fhéin.
An bhfuil tú in ann cuimhneamh ar dhá shampla eile?

	Eolas isteach	**Gníomh**	**Toradh**
Raidió VHF	Stáisiún a roghnú	Tiúnann an raidió isteach go dtí an stáisiún sin	Labhraíonn tú le duine éicint
Aláram Deataigh	Déanann deatach teagmháil leis an aláram	Casann an deatach an t-aláram air	Déanann an t-aláram fuaim ard
Cuntar ollmhargaidh	Scantar an barrachód ar an táirge	Meaitseálann an barrachód le praghas áirithe	Taispeántar an praghas ar an scipéad airgid

Ríomhairí sa Ghnáthshaol

Tá an rud céanna amhlaidh i gcás ríomhaire a úsáid.
Ní mór duit insint dó céard atá le déanamh,
déanann sé é agus faigheann tú toradh.

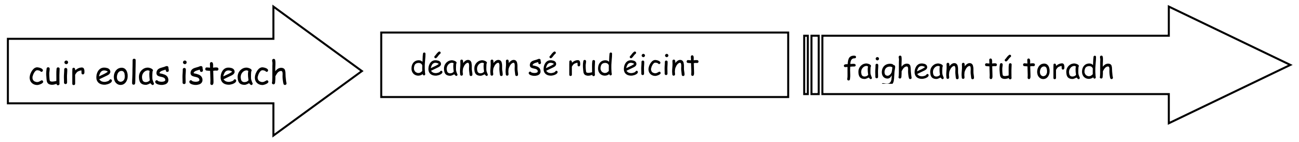

Seo roinnt samplaí de rudaí a dhéanfaidh ríomhaire duit.
An bhfuil tú in ann cuimhneamh ar aon sampla eile?

Litir a scríobh	Litreacha a bhrú ar an méarchlár	Leagtar amach abairtí agus ailt	Taispeántar an litir ar an scáileán
Cuardach a dhéanamh do photaí gliomaigh atá ar díol	'Potaí gliomaigh ar díol' a chlóscríobh i d'inneall cuardaigh	Nascann do ríomhaire le ríomhairí eile tríd an Idirlíon	Taispeánfar liosta de photaí gliomaigh ar an scáileán

Ríomhairí a Úsáid

Cas air an ríomhaire
Tógann sé cúpla soicind ar an ríomhaire tosú.
Ní féidir leat aon rud a dhéanamh go dtí go mbeidh sé tosaithe i gceart.

Tá go leor rudaí le feiceáil nuair a chasann tú an ríomhaire air.

Baineann tú úsáid as an luch agus as an méarchlár chun treoracha a thabhairt don ríomhaire.

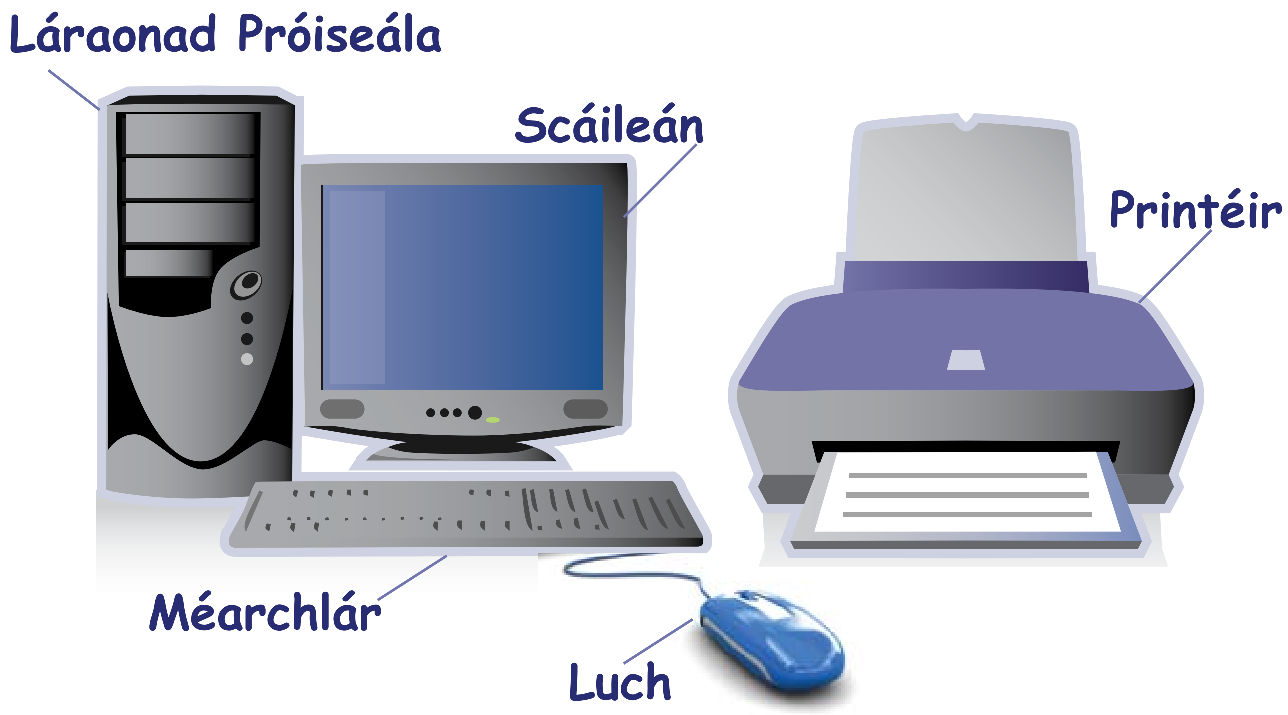

Ríomhairí a Úsáid – Comhartha a Dhéanamh

Comhartha 'Bád le díol' a dhéanamh – Nótaí don Teagascóir

1. Taispeáin leathanach priontáilte den chomhartha críochnaithe 'Bád le Díol' do na foghlaimeoirí.
2. Taispeáin dóibh na céimeanna atá i gceist chun leathanach folamh a oscailt in Microsoft Word.
3. Clóscríobh 'Le Díol' agus an uimhir theileafóin faoi, agus bíodh na foghlaimeoirí ag déanamh an rud céanna in éineacht leat.
4. Athraigh treoshuíomh an leathanaigh go Tírdhreach.
5. Sábháil an leathanach san fhillteán 'My Documents' agus mínigh dóibh gur anseo a bheidh an leathanach an chéad uair eile.
6. Glac le 'Le Díol' mar ainm agus cliceáil ar 'Save'.
7. Dún an leathanach.
8. Cliceáil ar 'My Documents', cliceáil ar 'Le Díol' agus oscail an leathanach.
9. Roghnaigh an dá líne téacs.
10. Cuir an téacs sa lár.
11. Déan an téacs chomh mór is atá tú in ann.
12. Athraigh an téacs go cló trom.
13. Athraigh dath an téacs.
14. Sábháil an leathanach agus priontáil é.
15. Dún an leathanach. Cas as an ríomhaire.

An tIdirlíon

Amanta, tagann focla beaga le chéile chun focla níos mó a dhéanamh.

Meaitseáil na focla seo a leanas chun focla faoin Idirlíon a dhéanamh:

méar	phost
leathan	chlár
ríomh	líon
Idir	bhanda

An tIdirlíon

Is gréasan domhanda ríomhairí an tIdirlíon agus tá na ríomhairí sin in ann cumarsáid a dhéanamh lena chéile trí línte teileafóin agus satailítí.
Is iad na húsáideanna is mó atá ag an Idirlíon:

- ríomhphost a sheoladh
- cuairt a thabhairt ar shuíomhanna gréasáin
- teachtaireachtaí meandracha a sheoladh.

Ríomhphost: Seo teachtaireacht a sheoltar go leictreonach tríd an Idirlíon.

Suíomhanna gréasáin: is féidir eolas a fháil faoi rud ar bith ar an Idirlíon. Is féidir leat inneall cuardaigh cosúil le Google a úsáid chun an tIdirlíon a chuardach agus suíomhanna gréasáin a aimsiú a thugann duit an t-eolas atá uait.

Teachtaireachtaí meandracha: ligeann sé seo duit teachtaireachtaí a sheoladh a bheidh le feiceáil ar scáileán an duine eile taobh istigh de chúpla soicind. Is féidir leat labhairt le duine amháin nó níos mó trí theachtaireachtaí a chlóscríobh ar an ríomhaire. Má tá ceamaraí nasctha le ríomhairí na beirte atá ag caint, is féidir leo an duine eile a fheiceáil agus a chloisteáil beo.

An tIdirlíon

Ábhar Plé: Céard iad na bealaí a bhfuil an tIdirlíon úsáideach do dhaoine i dtionscal na hiascaireachta?

Freagraí samplacha: faisnéis na haimsire, eolas ón rialtas /BIM, cumarsáid le pobail iascaireachta eile, trealamh a cheannach/a dhíol.

Ag Úsáid an Idirlín

Nótaí Teagascóra

1. Iarr ar na foghlaimeoirí an ríomhaire a chasadh air agus fanacht go dtí go mbeidh an deasc le feiceáil.
2. Aimsigh an deilbhín Internet Explorer agus cliceáil faoi dhó air.
3. Clóscríobh é seo sa bharra seoltaí: **www.google.com/webhp?hl=ga**
4. Tabhair eolas faoin ábhar a mbeidh na foghlaimeorí ag déanamh cuardaigh air. Sa chás seo, tá siad chun na nithe seo a aimsiú:
   a) an t-ainm atá ar shuíomh gréasáin B.I.M.
   b) an t-am a mbeidh lag trá i nGaillimh inniu
   c) faisnéis na haimsire don Chlochán amárach.
5. Pléigh na heochairfhocla is éifeachtaí dá gcuardach agus scríobh ar an smeach-chairt iad.
6. Clóscríobhfaidh na foghlaimeoirí a n-eochairfhocla agus cliceálfaidh siad ar Cuardach. Taispeáin dóibh an chaoi díreach leathanaigh as Éirinn a chuardach.
7. Cliceáil ar sheoladh chuile shuíomh gréasáin chun breathnú air.
8. Aithin agus mínigh an cnaipe 'Siar' agus 'Ar Aghaidh'.
9. Is féidir leis na foghlaimeoirí torthaí a gcuardaigh a thaifead ar an mbileog oibre.
10. Aimsigh an cnaipe chun an fhuinneog a dhúnadh sa choirnéal bairr ar thaobh na láimhe deise agus dún Internet explorer.

An tIdirlíon a Chuardach

Cliceáil faoi dhó ar an deilbhín seo chun tosú ag úsáid an Idirlín:

Clóscríobh é seo sa bharra seoltaí:
www.google.com/webhp?hl=ga
Nuair a osclóidh leathanach Google, clóscríobh na heochairfhocla a bhaineann le do chuardach isteach sa bhosca cuardaigh.
Mar shampla, "bád le díol". Ansin, cliceáil ar 'Cuardach Google'.

Taispeánfar liosta suíomhanna gréasáin. Is féidir leat cuairt a thabhairt ar na suíomhanna gréasáin seo trí chliceáil orthu.

An tIdirlíon a Chuardach – Bileog Oibre

Aimsigh an t-eolas seo a leanas ar an Idirlíon trí Google a úsáid:

1. Ainm suíomh gréasáin B.I.M.

2. Cén t-am a mbeidh an lag trá i nGaillimh inniu?

3. Céard é faisnéis na haimsire don Chlochán amárach?

Sábháilteacht Phearsanta - Teicneolaíocht a Úsáid

Baintear úsáid as raidiónna ar an bhfarraige chun cumarsáid a dhéanamh leis na seirbhísí éigeandála agus le soithigh eile. Baintear úsáid as fóin phóca ar an talamh chun labhairt le daoine eile. Céard iad na buntáistí agus na míbhuntáistí a bhaineann leis an dá rud nuair atá duine ag obair ar an bhfarraige?

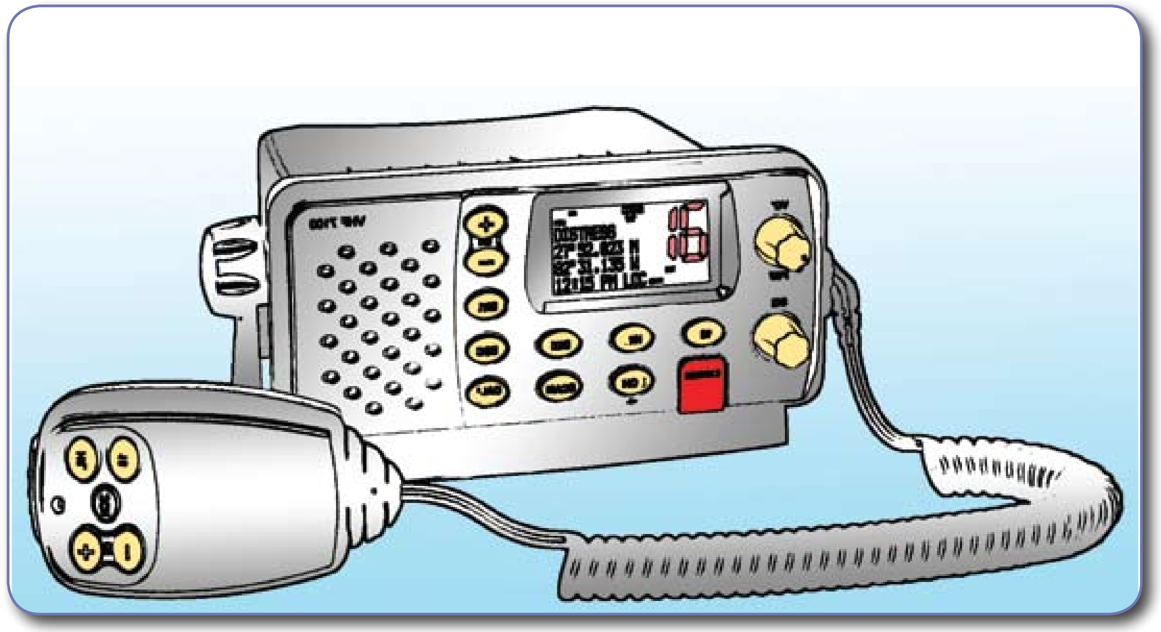

RAIDIÓ VHF	
Buntáistí	**Míbhuntáistí**

Sábháilteacht Phearsanta - Teicneolaíocht a Úsáid

FÓN PÓCA	
Buntáistí	**Míbhuntáistí**

Comharthaí Aitheantais

a	alpha	n	november
b	bravo	o	oscar
c	charlie	p	papa
d	delta	q	quebec
e	echo	r	romeo
f	foxtrot	s	sierra
g	golf	t	tango
h	hotel	u	uniform
i	india	v	victor
j	juliet	w	whiskey
k	kilo	x	x-ray
l	lima	y	yankie
m	mike	z	zulu

Comharthaí Aitheantais

Cuir ciorcal timpeall ar chuile chomhartha aitheantais.
Tosaigh le **alpha**.

*alphabravocharliedeltaechofoxtrotgolfhotel

Comharthaí Aitheantais Raidió

Cuir ciorcal timpeall ar chuile chomhartha aitheantais.
Tosaigh le **alpha**.

*alphabravocharliedeltaechofoxtrotgolfhotelindiajulietkilolimamikenovemberoscarpapaquebecromeosierratangouniformvictorwhiskeyx-rayyankiezulu

Comharthaí Aitheantais Raidió

Cuir na comharthaí aitheantais raidió seo a leanas in ord aibítre:

hotel	**delta**	**bravo**	**golf**
foxtrot	**alpha**	**echo**	**charlie**

1. ______________________________
2. ______________________________
3. ______________________________
4. ______________________________
5. ______________________________
6. ______________________________
7. ______________________________
8. ______________________________

Comharthaí Aitheantais Raidió

Líon isteach na litreacha atá ar iarraidh:

bravo	delta	tango
_ravo	_elta	_ango
b_avo	d_lta	t_ngo
br_vo	de_ta	ta_go
bra_o	del_a	tan_o
brav_	delt_	tang_
_ _ _ _ _	_ _ _ _ _	_ _ _ _ _

Comharthaí Aitheantais Raidió

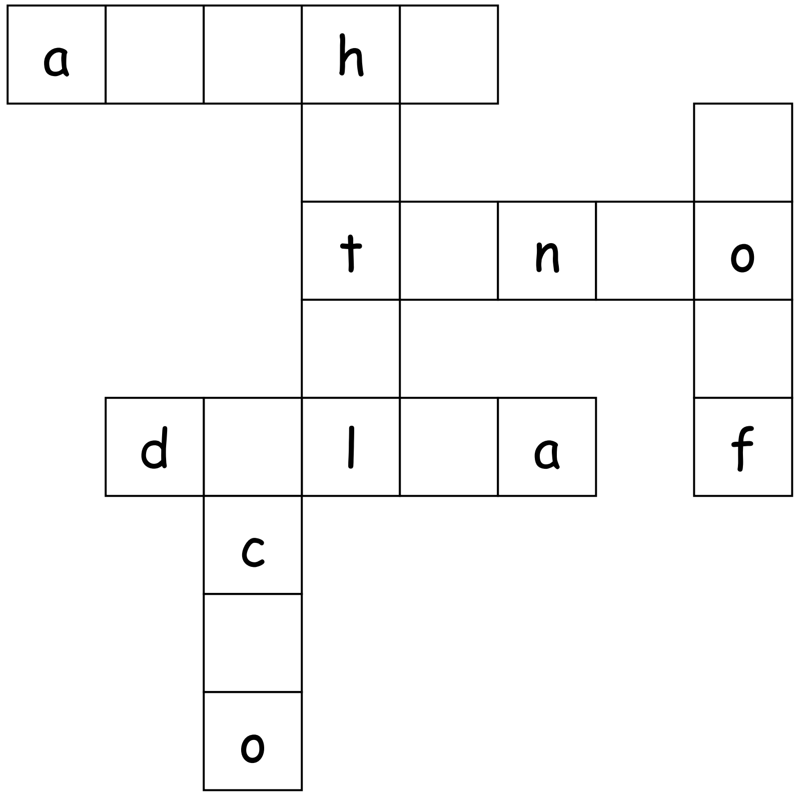

Cuir na comharthaí aitheantais seo a leanas isteach sa ghreille focal:

delta	golf	tango
echo	alpha	Hotel

Sábháilteacht ar an bhFarraige – Teicneolaíocht a Úsáid

Nuair atá bád i mbaol, ní mór duit do raidió VHF a úsáid chun glaoch MAYDAY a dhéanamh.
Is iad seo na céimeanna nach mór duit a leanúint chun glaoch MAYDAY a dhéanamh:

- Tiúnáil do raidió VHF go dtí cainéal 16.
- Brúigh agus coinnigh síos cnaipe an mhicreafóin.
- Labhair go soiléir agus abair "MAYDAY, MAYDAY, MAYDAY".
- Tabhair ainm an bháid trí huaire agus abair "I spell" agus bain úsáid as cód raidió chun an t-ainm a litriú.
- Luaigh an áit ina bhfuil tú.
- Luaigh an fhadhb agus cé mhéad duine atá ar bord agat.
- Abair "I require immediate assistance".
- Éist le freagra.

Sábháilteacht ar an bhFarraige – Teicneolaíocht a Úsáid

Cuir na céimeanna seo a leanas chun glaoch MAYDAY a dhéanamh san ord ceart (tá an chéad cheann déanta):

- [ ] Labhair go soiléir agus abair "MAYDAY, MAYDAY, MAYDAY"
- [ ] Éist le freagra.
- [ ] Brúigh agus coinnigh síos cnaipe an mhicreafóin.
- [ ] Abair "I require immediate assistance".
- [ ] Abair ainm an bháid trí huaire agus abair "I spell" agus bain úsáid as cód raidió chun an t-ainm a litriú.
- [ ] Luaigh an áit a bhfuil tú.
- [ ] Luaigh an fhadhb agus cé mhéad duine atá ar bord agat.
- [ ] Tiúnáil do raidió VHF go dtí cainéal 16.

Sábháilteacht ar an bhFarraige

Tá tú ar an bhfarraige agus tugann tú faoi deara go bhfuil tine tosaithe i d'inneall. Is é Tara ainm an bháid. Tá beirt eile ar bord in éineacht leat. Tá tú soir ó chalafort Ros Láir. Cén chaoi a gcuirfeá amach glaoch ar do raidió le haghaidh cúnaimh?

1. ___________ _____________ ______________

2. Is é seo an ___________ I spell________ _________ __________ __________

3. Táimid _________ ó ____________ Ros Láir.

4. Tá _____________________ in inneall an bháid agus tá _________ ar bord.

5. I require immediate assistance.

Aonad 7

Láimhseáil Sonraí agus an Uimhearthacht

Láimhseáil Sonraí

Taispeánann an phíchairt thíos an cineál sliogéisc a thóg iascaire an mhí seo caite. Taispeánann an sceall uaithne líon na gcloicheán a tógadh. Taispeánann an sceall dearg líon na ngliomach a tógadh agus taispeánann an sceall gorm líon na ribí róibéis.

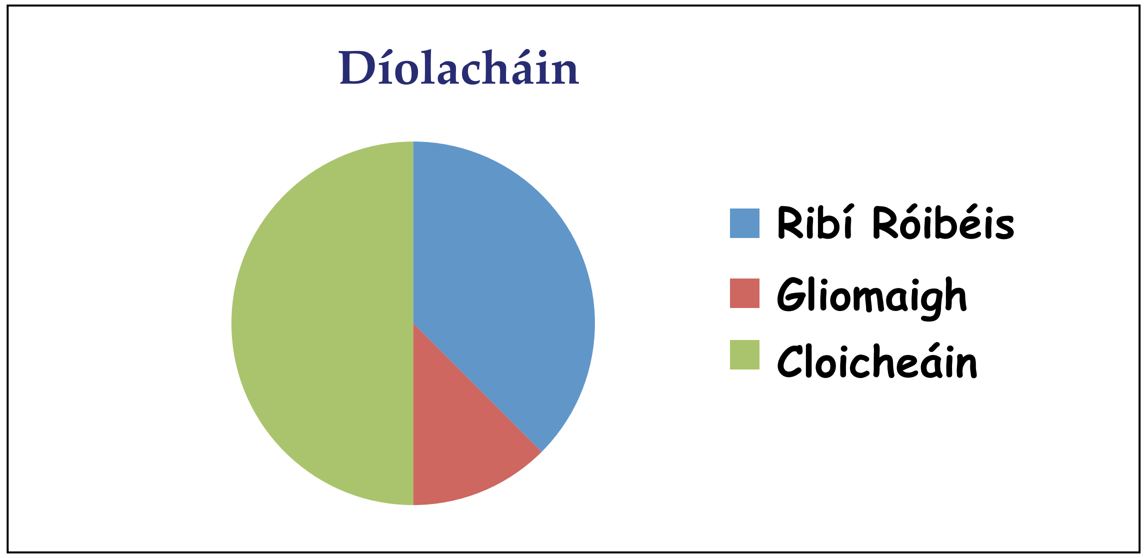

Freagair na ceisteanna seo a leanas atá bunaithe ar an bpíchairt trí tic a chur sa bhosca ceart.

Ar thóg sé:

1. Níos mó gliomach ná ribí róibéis? ☐ Thóg ☐ Níor thóg
2. Níos lú ribí róibéis ná cloicheáin? ☐ Thóg ☐ Níor thóg
3. Níos mó gliomach ná cloicheáin? ☐ Thóg ☐ Níor thóg
4. Níos mó cloicheán ná ribí róibéis? ☐ Thóg ☐ Níor thóg

Láimhseáil Sonraí – Cairteacha Scóir

Is féidir cairt scóir a úsáid chun eolas a thaifead. Sa sampla seo, fiafraíodh de dhaoine cén cineál éisc a thóg siad an tseachtain seo caite. Cuirtear marc sa tábla nuair a thuairiscíonn duine an cineál éisc a thóg siad. Comhairtear na marcanna ag an deireadh.

Cineál Éisc	Scór	Iomlán
Trosc	| |	2
Doingean	| | |	3
Gliomach	| | | |	4
Portán	| | |	3
Sól		0

1. Cé mhéad duine a dúirt gur thóg siad sól?

____

2. Céard a thóg an chuid is mó de na daoine?

____

3. Cé mhéad duine a thóg doingean?

____

Láimhseáil Sonraí – Cairteacha Scóir

Fiafraigh de na daoine i do ghrúpa an bhfuil na rudaí seo a leanas acu agus líon an bosca scóir:

Rud	Scór	Iomlán
Raidió VHF		
Bosca Garchabhrach		
Seaicéad Tarrthála		
GPS		

1. Cé mhéad duine a bhfuil seaicéad tarrthála acu?

____

2. Cé mhéad duine a bhfuil GPS acu?

____

3. Cé mhéad duine a bhfuil bosca garchabhrach acu?

____

4. Cé mhéad duine **breise** a bhfuil raidió VHF acu seachas GPS?

____

Láimhseáil Sonraí – Barrachairteacha

Cruthaigh do bharrachairt fhéin trí úsáid a bhaint
as an eolas seo a leanas:

Áiteanna oibre:

Oibríonn seisear ar churacha

Oibríonn ceathrar ar thrálaeir

Oibríonn triúr ar fheirmeacha éisc

Oibríonn duine amháin i siopa éisc

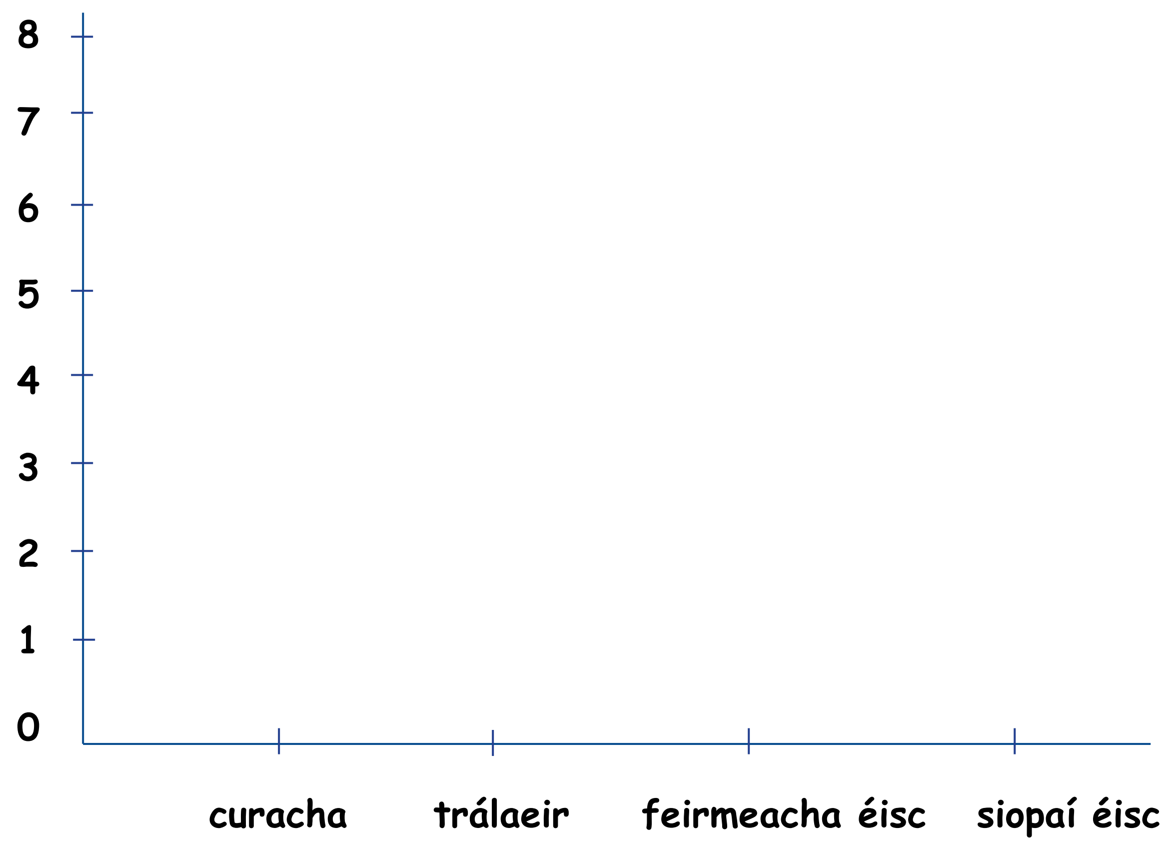

An Clog 12 Uair

Úsáideann an clog 12 uair a.m. agus p.m.
chun taispeáint an maidin nó tráthnóna é:

Is í an mhaidin atá i gceist le a.m. – 12 meán oíche go 12 nóin.
Is é an t-am idir 12 nóin go 12 meán oíche atá i gceist le p.m.

Mar shampla:

4a.m. = 4 a chlog ar maidin
10.30p.m. = leathuair tar éis a deich san oíche

Scríobh na hamanta seo a leanas i bhfoirm **a.m.** nó **p.m.**:

D'éirigh Seán ag a hocht a chlog ar maidin ______________

Tháinig an criú i dtír ag a sé tráthnóna ______________

Bhí lag trá ann ag a seacht maidin Dé hAoine ______________

Bhí an cruinniú B.I.M. ann ag 8.30 aréir ______________

Beidh Séamus anseo ag a cúig tráthnóna ______________

An Clog 24 Uair

I gcás an chloig 24 uair, téann na huaireanta suas go dtí 24 seachas a bheith roinnte idir a.m. agus p.m.

Líon isteach na bearnaí sa tábla seo a leanas:

Meán oíche	00:00
1am	01:00
2am	02:00
3am	
4am	04:00
	05:00
6am	
7am	
	08:00
9am	
10am	
11am	
Nóin	12:00
1pm	13:00
2pm	
3pm	
	16:00
5pm	17:00
6pm	
7pm	
8pm	
	21:00
10pm	
11pm	

Táblaí Taoide

Tábla Taoide do Chalafort na gCealla Beaga				
	Lán Mara	**Lag Trá**	**Lán Mara**	**Lag Trá**
Luan	00:21	06:42	12:45	19:09
Máirt	01:25	07:45	13:52	20:16
Céadaoin	02:30	08:53	15:00	21:23
Déardaoin	03:34	09:56	16:03	22:25
Aoine	04:32	10:52	16:58	23:18

1. Cén t-am a bheidh sé ina lán mara den chéad uair ar an gCéadaoin?

____

2. Cén t-am a bheidh an dara lag trá ar an Aoine?

____

3. Cén t-am a bheidh sé ina lán mara den dara huair ar an Máirt?

____

4. Cén t-am a bheidh an chéad lag trá ar an Luan?

____

Tomhas

Céard iad na cineálacha rudaí nach mór iad a thomhas nuair atá duine ag iascach?

Tomhas – Ceintiméadair

Déan meastachán ar na faid seo a leanas trí líne
a tharraingt a thaispeánfaidh an fad sin.
Úsáid do rialóir chun do chuid meastachán a thomhas.

5cm

Fad iarbhír

10cm

Fad iarbhír

3cm

Fad iarbhír

8cm

Fad iarbhír

15cm

Fad iarbhír

Tomhas –Milliméadair

Thart ar leithead an lánstaid seo atá i gceist le milliméadar.

Tá 10 milliméadar (mm) i ceintiméadar amháin (cm).

1 cm = 10 mm.

2cm = 20mm

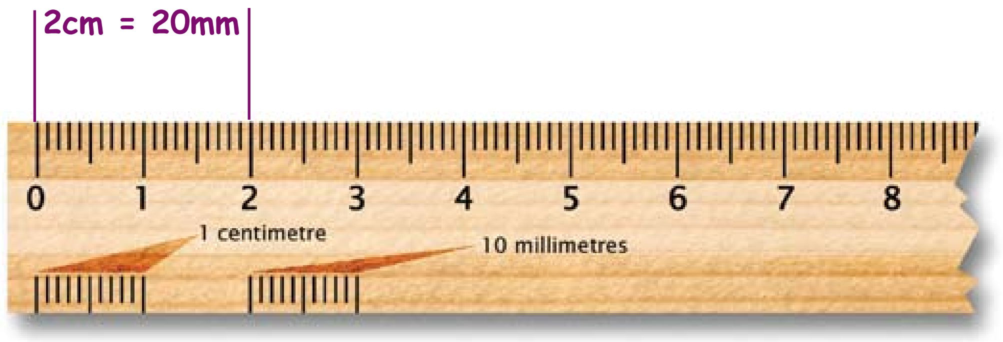

Cé mhéad milliméadar atá sna toisí seo a leanas?

4cm ________________

7cm ________________

5cm ________________

11cm ________________

Méid Éisc a Thomhas - cm agus mm

Nóta don Teagascóir: Tabhair líníochtaí ar pháipéar d'éisc d'fhaid éagsúla do na foghlaimeoirí.

Tomhaistear fad iomlán aon éisc ó bharr an ghoib go dtí deireadh na heite eireabaill:

Déan meastachán ar fhad na n-iasc atá ar na líníochtaí.

Leid: thart ar leithead do lúidín é ceintiméadar (cm).

Uimhir an Éisc	Fad measta	Fad Iarbhír	Difríocht
1			
2			
3			
4			

Éisc a Thomhas

Tá íosmhéid dhlíthiúil ag an gcuid is mó de na héisc agus fágann sé sin nach féidir leat ach éisc atá chomh mór leis na méideanna seo a leanas a choinneáil. Breathnaigh ar na méideanna seo a leanas agus úsáid rialóir ansin chun rud éigin a aimsiú san fhoirgeamh atá ar an méid céanna leis.

Iasc	Íosmhéid	Rud
Trosc	35cm	
Scadán	20cm	
Doingean	36cm	
Cadóg	30cm	
Sairdín	11cm	

Sliogéisc a Thomhas – cm agus mm

Déanann tú oisre a thomhas ag a phointe is leithne.

Is é 60mm méid dhlíthiúil oisre don mhargadh.
An bhfuil tú in ann buille faoi thuairim a thabhairt cé acu de na hoisrí atá 60mm?

Déan meastacháin ar mhéid na n-oisrí seo i milliméadair, ansin tomhais le rialóir iad.

Meastachán:______mm
Iarbhír: ________mm

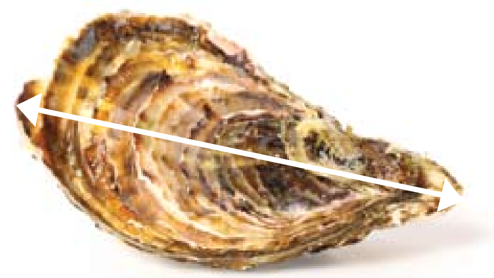

Meastachán:______mm
Iarbhír: ________mm

Meastachán:______mm
Iarbhír: ________mm

Tomhas - cm agus mm

Scríobh síos leithead na rópaí i milliméadair (mm)
*Cuimhnigh go bhfuil 10 milliméadar i ceintiméadar (cm)

________________mm

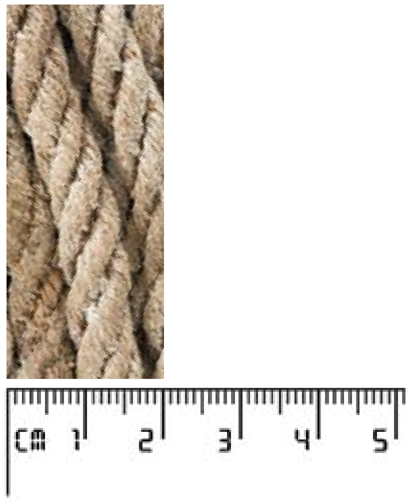

________________mm

________________mm

________________mm

Aonad 8

Cleachtaí Breise

Leathan le Leathan, Caol le Caol

Leathan le leathan a théann le chéile;
níl aon mhaith i gceann gan an péire.
a, **o** agus **u** – bídís fada nó gearr –
chaon taobh den chonsan, is iad is fearr!

Le caol le caol, tá an scéal mar a chéile;
níl aon mhaith i gceann gan an péire.
i agus **e** – fada nó gearr –
chaon taobh den chonsan, is iad is fearr!

Leathan	**Caol**
eangach	baoite
curach	Idirlíon
rópa	uimhir

Críochnaigh na habairtí thíos.
Cuimhnigh ar 'leathan le leathan, caol le caol'.

1. Tá an doras dún __ __.

2. Tá an ghloine bris __ __.

-e/ach

Éist leis na focla seo. Ansin léigh iad.

1. báist**each**
2. eang**ach**
3. teaghl**ach**
4. soith**each**
5. cur**ach**

   a) Céard a thugann tú faoi deara ó thaobh fuaimniú an 'e/ach'?

   b) An gcloiseann tú chuile litir go soiléir?

   c) Cén fáth a gcríochnaíonn na focla amanta le 'ach' amanta eile le 'each'?

Scríobh na focla cearta thíos:

Anois léigh na focla a scríobh tú.

Ord Aibítre

a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m
n	o	p	q	r	s	t	u	v	w	x	y	z

Cuir na focla seo in ord aibítre:

1. bád ______________________
2. rópa ______________________
3. duán ______________________
4. caladh ______________________
5. soitheach ______________________

Bíonn na focla in ord aibítre sa bhfoclóir.

Cuartaigh na focla seo:

1. eangach ______________________
2. curach ______________________
3. slat ______________________
4. baoite ______________________

th- / -th-

Éist leis na focla seo. Ansin léigh iad.

1. **th**osaigh
2. **th**óg
3. soi**th**each
4. Sa**th**arn

    a) Céard a thugann tú faoi deara ó thaobh fuaimniú 'th' sna focla thuas?

Éist leis seo.
Cuir líne faoi chuile focal le 'th' ann.

Bíonn sé ag ithe sa gcathair ar an Satharn.

Abair an fhuaim a dhéanann chuile 'th'.

Anois líon na bearnaí thíos.

Bíonn sé ag ________ sa ______________ ar an ____________.

Léigh na focla a scríobh tú.

Focla Beaga i bhFocla Móra

Faigh dhá fhocal bheaga sna focla seo:

1. eangach	ach	an
2. soitheach	________	________
3. teaghlach	________	________
4. iascach	________	________
5. abhainn	________	________
6. gliomach	________	________
7. sábháilte	________	________
8. seoladh	________	________

-a/igh

Éist leis na focla seo. Ansin léigh iad.

1. breath**naigh**
2. samhl**aigh**
3. ceann**aigh**
4. cuimhn**igh**
5. bail**igh**

    a) Céard a thugann tú faoi deara
    ó thaobh fuaimniú 'a/igh' sna focla thuas?

    b) Cé mhéad siolla atá sa chuile fhocal?

Éist leis an abairt thíos.
Cuir líne faoi chuile fhocal le 'a/igh' ann.

Bailigh leat go dtí an siopa, ceannaigh páipéar agus breathnaigh ar an gcéad leathanach.

Abair an fhuaim a dhéanann chuile 'a/igh'.
Anois líon na bearnaí thíos.

____________ leat go dtí an siopa, ______________

páipéar agus ________________ ar an gcéad

leathanach.

-bh-

Ceangail le chéile agus ansin scríobh chuile fhocal.

ta	bh	ainn
la	bh	air
ca	bh	air
a	bh	air

1. ta + bh + air = tabhair
2. _____ + _____ + _____ = ______________
3. _____ + _____ + _____ = ______________
4. _____ + _____ + _____ = ______________

Léigh 1-4 píosa ar phíosa.

Focla Beaga i bhFocla Móra

Faigh an oiread focla beaga agus is féidir leat sna focla móra seo:

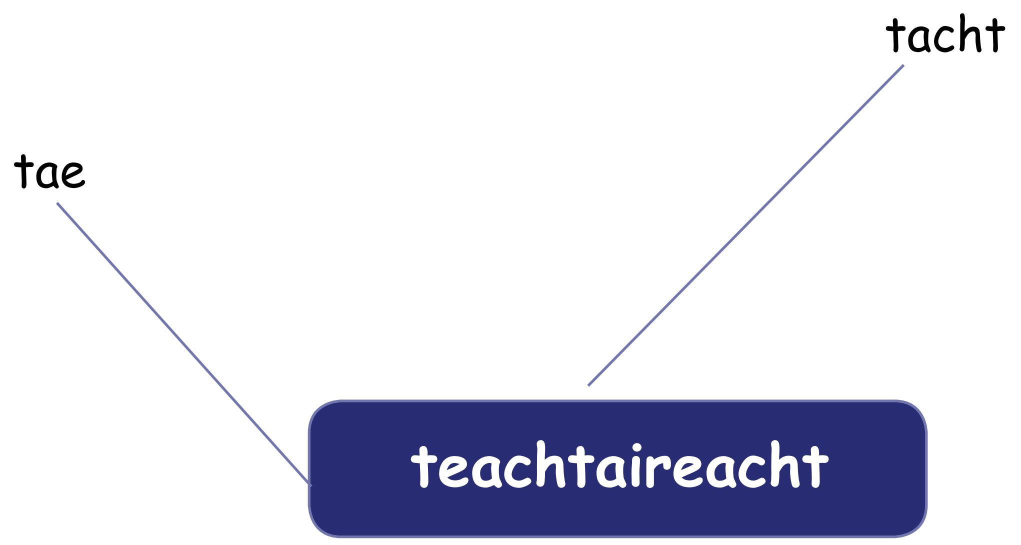

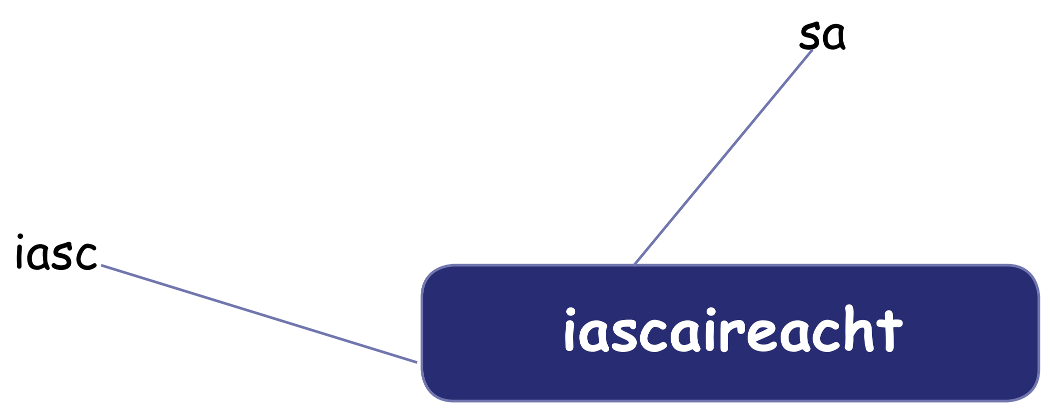

An Tuiseal Ginideach

Nuair a bhíonn dhá ainmfhocal le chéile, athraíonn an **dara** focal go minic sa Tuiseal Ginideach.

Éist go cúramach leis an athrú a dhéanann tú sa gcaint agus bain triail as é a scríobh sa gceacht thíos:

1. cárta + post = ________________
2. potaí + gliomach = ________________
3. seisiún + eolas = ________________
4. focal + moladh = ________________
5. dáta + breith = ________________
6. casadh + ceol = ________________
7. boladh + rós = ________________

Ord Aibítre

a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m
n	o	p	q	r	s	t	u	v	w	x	y	z

Cuir na focla seo in ord aibítre:

1. sloinne ____________________
2. bloclitreacha ____________________
3. ainm ____________________
4. seoladh ____________________
5. dáta ____________________

Bíonn na focla in ord aibítre sa bhfoclóir.

Cuartaigh na focla seo:

1. teileafón ____________________
2. raidió ____________________
3. uimhir ____________________
4. teagmhálaí ____________________

Litriú Uimhreacha

Scríobh an uimhir cheart in aice le chuile fhocal. Breathnaigh sa bhfoclóir muna bhfuil tú cinnte d'aon litriú.

sé ________

deich ________

cúig ________

aon ________

trí ________

naoi ________

ceathair ________

ocht ________

dó ________

seacht ________

Litriú Uimhreacha

Faigh na focla seo sa gcuardach focal: → ↓

1. naoi 2. ceathair 3. cúig

4. deich 5. seacht 6. sé

b	l	a	n	g	t	m	ú	f	d	t	h
a	e	m	r	b	s	é	ó	g	c	l	d
g	n	á	c	e	e	h	o	b	m	p	á
m	p	h	é	p	a	f	a	d	o	r	b
f	c	m	i	s	c	n	a	o	i	t	a
l	e	a	ú	b	h	l	u	p	m	o	f
d	a	e	t	l	t	p	d	e	i	c	h
c	t	b	l	u	c	f	r	e	n	s	m
h	h	t	g	d	ú	a	c	b	l	ó	n
u	a	r	o	b	i	s	g	m	p	f	l
r	i	b	m	u	g	t	n	c	h	d	t
n	r	u	l	g	d	á	b	h	s	m	ú

Ansin scríobh na focla sin ar na línte agus léigh iad.

__________ __________ __________

__________ __________ __________

Litriú Uimhreacha

sé	trí	cúig	deich	seacht
naoi	aon	ocht	ceathair	dó

Scríobh an litriú in aice leis an uimhir:

10 __________

6 __________

4 __________

9 __________

2 __________

7 __________

3 __________

1 __________

8 __________

5 __________

Focla Beaga i bhFocla Móra

Faigh an oiread focla beaga agus is féidir leat
sna focla móra seo:

tá

sá

sábháilteacht

bun

mí

míbhuntáistí

aoi

Scríobh 'aoi' i chuile fhocal thíos.
Ansin léigh na focla:

1. b a o i

2. b __ __ __ te

3. c __ __ __

4. d __ __ __ ne

> Is tréghraif é '**aoi**'. Cé go bhfuil trí litir ann, ní chloiseann tú ach aon fhuaim amháin.

Cuir na gutaí 'aoi' le litir as bosca amháin nó dhá bhosca le haghaidh focla a chumadh.

f				re
s	+	**aoi**	+	
f				n
c				tín

1. **faoi**
2. ____________
3. ____________
4. ____________

Ansin léigh na focla.

Siollaí na bhFocla

Nuair a bhriseann muid suas focla ina siollaí, tugann sé cúnamh dúinn iad a litriú:

iascaireacht = iasc - air - eacht

Líon na bearnaí thíos:

__ __ __ __ aireacht

iasc __ __ __ eacht

iascair __ __ __ __ __

Bris suas na focla thíos ina siollaí:

1. sábháilteacht __________ + ________ + __________

2. míbhuntáistí ___ + _________ + ________ + _____

3. teachtaireacht ___________ + _____+ __________

Comhfhocla

Cuir focal ó chaon bhosca le chéile le focal nua a dhéanamh. Go minic cuirtear 'h' ar an dara focal: cuimhnigh ar an 'h' sin a chur isteach!

ríomh	líon
leathan	post
Idir	clár
méar	banda

Scríobh na focla anois:

1. ríomhphost

2. ________________

3. ________________

4. ________________

An Tuiseal Ginideach

Nuair a bhíonn dhá ainmfhocal le chéile, cuimhnigh go n-athraíonn an **dara** focal go minic sa Tuiseal Ginideach.

Éist go cúramach leis an athrú a dhéanann tú sa gcaint agus bain triail as é a scríobh sa gceacht thíos:

1. seaicéad + tarrtháil = ____________________
2. áit + obair = ____________________
3. lámhainní + sábháilteacht = ____________________
4. comharthaí + aitheantas = ____________________
5. buataisí + sábháilteacht = ____________________
6. baoi + tarrtháil = ____________________
7. aláram + deatach = ____________________
8. faisnéis + an aimsir = ____________________

An tUrú

Úsáideann muid an t-urú go minic sa gcaint.
Cuimhnigh ar é a úsáid sa scríobh!

Seo roinnt samplaí:

ag an	→	ag an **g**céibh
ar an	→	ar an **bh**fear
as an	→	as an **m**bád
leis an	→	leis an **g**cósta
sa (i + an)	→	sa **m**bád
i	→	i **bh**fad

Athscríobh an píosa thíos agus cuir urú chuile áit a dteastaíonn sé.

Bhí Seán sa __bád nuair a tháinig fearg ar an ___fear. Bhí siad ag iascach leis an __cósta nuair a thuig sé gur fhág Séamus an lón ar an __céibh. Bhí siad i ___fad amach agus bhí sé stiúgtha! Tharraing sé dorn ar Shéamus agus thit sé isteach sa ____farraige.

Nótaí